

ILLUSTROVALA BLANKA VOTAVOVÁ

Statočný haviar a permoník

JOZEF HORÁK

Ej, veru sa haviari všelijako mávali!
I dobre, i zle. Ale tento, o ktorom bude tu
reč, sa mal horšie než zle. Mal ženu a taký
krádeľ detí, že keď poslednému krájal chlieb,
prvé bolo znovu hladné.

Keď sa už haviara začínalo chytať zúfalstvo,
odrazu len počuje:

„Kopeš, dobrý človeče, kopeš?“
Obzrie sa haviar, a čo vidí? Pred ním stojí
malý permoník. Je malý, ale bradu má dlhú až

po zem, na hlave zelenú kapucňu, na sebe šedivé šaty, prepásané širokým remeňom so striebornou prackou.

„Kopem veru, kopem, ale daromné moje kopanie! Vidiš, samá hluchá skala, a rudy nič.“

„To je veru bieda, dobrý človeče,“ uznáva permoník.

„Tak je so mnou. Tu bieda, a doma ešte väčšia,“ ponosoval sa haviar. Permoník prešiel popri haviarovi a zastal pred rozrýpanou skalou. Dlho tak stál a nič nehovoril. Len po hodnej chvíli sa obrátil a povedal:

„Priateľ môj, darmo tu kopeš. Tu už nikdy nik nič nenakope.“

Sklamaný haviar len smutne pokýval hlavou.

„Ale počuj,“ povedal permoník, „budeme kopať spolu tam, kde ja začnem. Neboj sa, dobre sa ti bude vodiť. Len s plácou sa budeme deliť na polovicu a okrem toho mi každý deň prinesieš za krčiaztek sladkého mlieka.“

„Keď iba toto žiadaš, urobím ti to s radosťou,“ povedal haviar.

Potom si podali ruky a hneď na druhý deň začali spolu pracovať.

Robili svorne a spravodlivo. Haviar si čoskoro postavil domec, deti zasýtil, obliekol. Mlieko pre permoníka už nekupoval, pretože sám mal kravičky. So svojím malým priateľom sa delili po spravodlivosti. Haviar čo zarobil, to

zarobil, i veľa, i viacej, jednako nikdy neukrátil permoníka ani o groš.

Raz sa dostali na takú bohatú, prebohatú žilu, že haviar o podobnej v živote neslýchal. A vtedy sa mu vkradla do hlavy myšlienka, čo asi permoník robí s peniazmi. Naveky chodí v tých istých šatách, sú už ošúchané, ufúlané, aj krpčky má roztrhané.

„Počuj, permoník, aj kopeme, aj sa spravodlivo s plácou delíme, a jednako si taký, aký si býval, keď sme začali. Ani poriadnych šiat, ani obuvi nemáš, i čiapočka by ti už načim bola lepšia.“

Permoník len pokýval hlavou a povedal:

„Netráp sa ty o mňa a raduj sa, že sa o seba nemusíš trápiť.“

Potom kopali ďalej.

Kopali rudu, akú haviar dosiaľ nevidel.

„Počúvaj, permoník, budúca výplata bude taká, akej nebolo dosiaľ nikdy!“

Ale permoník sa ani neusmial, ani nezarmútil, ani sa nepotešil, ani nezaplakal, len sa rýpal s čakateľkom v zlatej rude, lebo dobre vedel,

ako sa v haviarovej duši začínajú rodiť nedobré myšlienky: „Hlupák si, keď mu dávaš pravú polovicu. Mohol si mať dnes oveľa viac, ani si sa už nemusel trápiť a hrdlačiť pod zemou.“

V takomto položení niesol haviar na druhý deň veľký mešec zlatých a strieborných peňazí pod zem. Lenže permoníka nikde.

Začal sa obzerať, kde by mohol byť, keď tu odrazu permoník zavolá na neho:

„Tu som, sem si poď sadnúť, tu sa podelíme!“

Obzrie sa haviar a zbadá, že permoník sa vyteperil vysoko nad šachtu. Sedí na hrubom brvne a osieva nohami vo vzduchu. Haviarovi

to bolo trochu divné, ale pokýval hlavou a vyteperil sa k permoníkovi.

„Sadni si naproti mne!“ hovorie permoník a ukázal na hrubé brvno, čo bolo naproti nemu.

Haviar sa uvelebil a začal rátať peniaze:

„Mne jeden, tebe jeden... Mne jeden, tebe jeden...“

A ukladal permoníkovi peniaze a svoje vedľa seba. Nikdy dosiaľ neprežíval také chvíle pri delení ako teraz. To, že sedel nad hlbokou šachtou, ho nemýlilo. To bolo čudné, že stále počúval pri sebe ten tajomný hlas, ktorý ho zvädzal oklamať permoníka. Pot sa mu perlil po čele a ruka sa mu triasla, že musel niekoľko ráz zastať pri rátaní.

„Čo ti je?“ opýtal sa ho permoník a pozrel úprimným okom na neho.

„Eh, nič,“ odvrkol podráždene haviar a začal zas rátať, ako rátal.

„Mne jeden, tebe jeden... Mne jeden, tebe jeden...“

A spravodlivo rozdelil zlaté i strieborné peniaze.

Keď skončil, i mrzelo ho, že tak podelil. No v duši cítil sladký pokoj, že sa nedal zviest z pravej cesty. A ako tak premýšľal, príde mu

pozrieť na permoníka. Díva sa na neho. Ale čo je to? Inokedy milý a úprimný pohľad je teraz tvrdý a prísny. Tajomné iskry šibú z neho. Čo sa to s ním porobilo? Díva sa haviar, díva a namiesto sklamaní sa ho ľak chytá.

Tu odrazu permoník ukázal na brvno, na ktoré si bol pred chvíľkou haviar sadol.

„Pozri!“

Haviar pozrel pod seba a zmeravel. Tvár mu zalial studený pot a vlasy ošediveli. Lebo nebolo to hrubé brvno, na ktorom sedel. Desiat-dvadsať slamiiek, prehnutých pod ním a pod peniazmi, čo ležali vedľa neho v mešci. Už chcel v strachu a hrôze zopäť ruky a prosiť permoníka, aby mu nedal zahynúť, ale permoník ho predbehol.

„Vidíš, len som sa chcel presvedčiť, či odoláš lakomosti a ostaneš na spravodlivej ceste ako dosiaľ. Máš šťastie, lebo ak by si si bol čo i len jeden peniaz nespravodlivo prisvojil, boli by sa slamky prelomili — a pozri, čo je pod tebou!“

To haviar dobre vedel. Hlboká, prehlboká šachta.

Po tých slovách permoník zmizol.

Skrúšený a smutný a trochu aj zahanbený haviar pobral sa domov. Keď sa na druhý deň vrátil, aby pokračoval v práci, nenašiel už permoníka. Aj ho čakal, a keď nechodil, položil krčiaztek s mliekom na miesto, kde ho vždy kládol, a dal sa sám do roboty.

Odvtedy pracoval sám, lebo permoník sa už nikdy viac neukázal.

Vo Vrbickom háji

MÁRIA RÁZUSOVÁ-MARTÁKOVÁ

*Slnce jak zlatá kvočka
sedí na obzore
na jasnej podstielke z oblakov.
Po schodoch vystupujem
hore — stále hore
k pomníku sovietskych vojakov.*

*Háj zadumano stojí.
Oni spia jak deti,
ktoré matky v postielky uložia.
Boli to krásni chlapci
opálenej pleti:
Griša i Vaňa i Serioža.*

*Tu stromy blčali
jak fakle na pohrebe,
smrť pritom hvízdala v svojvóli,
a keď zem pukala,
trieštilo sa nebe,
padali hrdinskí sokoli.*

*V šum vánku na mohyle
zmenil sa hurt boja
a spieva už iba o láske...
Máte tu krásne, chlapci!
Čestnú stráž vám stoja
najkrajšie končiare tatranské.*

Ako sme našli pravé meno pani Súdružkovej

RUDO MORIC

Pekná je naša ulica. Pred domami si ľudia povysádzali ovocné stromy, aj kvetinové hriadky. Ale laganov je aj na našej ulici dosť, ako na každej inej.

Vrátil som sa istého dňa z mesta trochu včasnšie. Auto som však nechal na ulici. Mal som si ešte čosi vybaviť a pešo by to trvalo dlho.

Odrazu iba vyzváža zvonček od brány.

Círrín... círrín... círrín...

Akoby horelo.

Bežím otvoriť — a pred bránou stojí môj kamarát Mirko.

„Vitaj, pod' dnu.“

„Musím strážiť.“

„A čože musíš strážiť?“

„No naše auto...“ A s previnením v očiach i hlase dodal: „Mal som tu byť skôr, ale musel som bežať do samoobsluhy.“

„No len pod', potom pôjdeme spolu autom.“

„Nemôžem, celé by ho počarovali.“

„Čo by počarovali... kto by počarbal?“

„Pod' sa pozrieť,“ ťahá ma za ruku.

Šiel som.

A po celom boku auta od cesty je načarbaný veľký nápis: **TREBA UMIŤ!** Písmená jedno väčšie, druhé menšie, jedno rovné, druhé krivé.

Zasmial som sa.

„To je v poriadku, už dávno som ho neumýval,“ vravím nahlas, lebo som si istý, že chalani za daktorou bráničkou všetko počujú.

„Len jedno nie je v poriadku,“ dodávam.

„Umyť sa píše s ypsilonom, a nie s mäkkým i.“

A spoza Kováčikovie bráničky počujem:

„Vidíš, trkvas, vravel som ti.“

A Mirko na to: „My sme sa také veci ešte neučili.“

„To viem, ale raz sa budete, a potom takú chybu nespravíš.“

„Veru nie,“ vypol prsia.

„A možno tí, čo to písali, by chceli auto vumývať,“ poviem zasa hlasnejšie, aby to chalani za Kováčikovie bránkou počuli.

Môj kamarát zmeravel. Ale iba na okamih. Hneď na to prudko vraví: „Ja ho umyjem, dobre?“

Usmial som sa.

„Sám by si sa s tým dlho trápil, keď sa vrátíme, umyjeme ho spolu. Aj navoskujeme a vyleštíme, súhlasíš?“

„Súhlasím.“

Kováčikovie bránička vrzla a trochu sa odchýlila. Ale hneď sa zavrela. Možno sa aj tamtí chceli ponúknuť, no neopovážili sa, keď to tak napísali. S mäkkým i. Vinník by sa musel pekne-krásne priznať.

A tak sme začali umývať my dvaja.

Mirko drží hadicu a omýva ňou strechu, okná i boky. Ja zase kefou stieram dolu špinu i nápis **TREBA UMIŤ.**

A ako umývame, zaviedol som reč na školu.

„Nože, kamarát, povedz mi, ktorý predmet máš najradšej?“

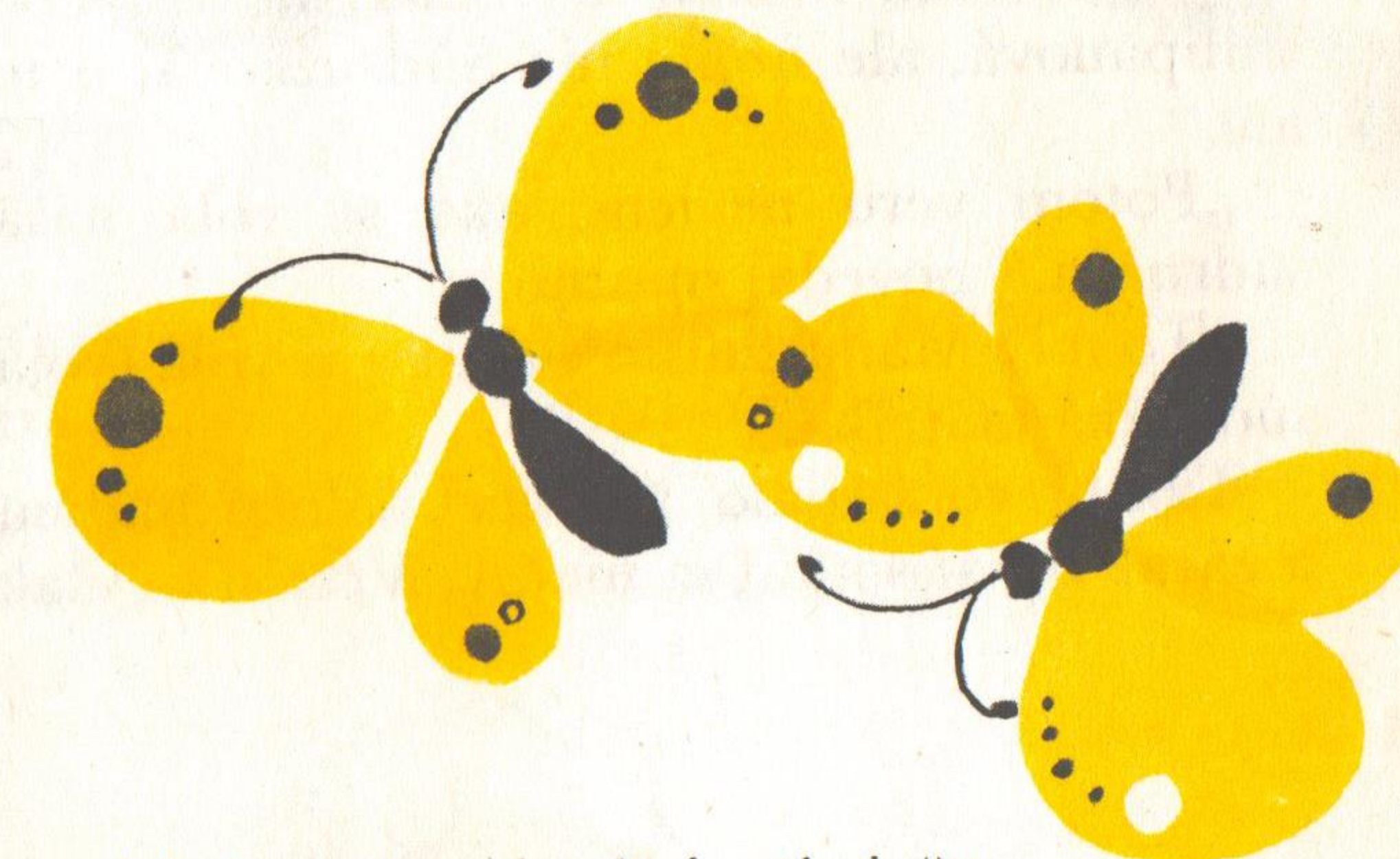
„Aký predmet?“

„No taký... čítanie, písanie, rátanie...“

Chvíľu sa zamyslel a potom hovorí: „Z celej školy mám najradšej, keď si spravím úlohy a môžem čakať na teba, kedy prídeš.“

Povedal to vážne a bolo mu priam nepochopiteľné, keď ma začalo prehýnať od smiechu.

„Ale čo máš najradšej v škole?“

„Keď nám pani učiteľka číta rozprávky. Vieš, z takej veľikánskej knihy s peknými obrázkami.“

„A čítať, rátať, to ti nevonía?“

„Vonía, ale rozprávky sú najkrajšie.“

„A ktoráže pani učiteľka ťa učí?“

Pozrel na mňa beláskavými očami začudovane, akoby mu bolo divné, že takú vec neovládam. Potom vraví: „No pani učiteľka Súdružková.“

„Ako?“

„Pani učiteľka Súdružková.“

„To je jej meno?“

„Pravdaže, my ju aj v škole voláme súdružka učiteľka.“

„Ajajáj, ty si výmyselník.“

„Prečo som výmyselník?“

„Jednoducho preto, že si si vymyslel pre súdružku učiteľku meno.“

„Ako vymyslel? Ona sa tak nevolá?“

„Alebo povieš súdružka učiteľka, alebo pani učiteľka. Vás učia, že súdružka učiteľka je lepšie, pravda.“

„Uhm...“

„Správne... Ale potom to nie je pani Súdružková, to je omyl.“

„Aký omyl?“ hľadia na mňa tie jeho veľikánske oči.

„No taký, že vaša učiteľka sa volá povedzme Mrkvová alebo Ružičková. Súdružka, to nie je meno, rozumieš?“

„Mrkvová, Mrkvová... takú by sme nechceli. Ružičková je krajšie,“ zauvažoval kamarát.

„Ja neviem, možno sa volá Laliová alebo Tulipánová, ale určite nie Súdružková, o to ide.“

„Potom veru neviem, ako sa volá naša súdružka,“ povedal smutno.

„To nič. Mama zaiste vie, ako sa volá tvoja súdružka učiteľka.“

Tak ho to zaujalo, že chcel položiť hadicu a zaraz bežať spýtať sa mamy. Včas si to však

rozmyslel a povedal: „Keď umyjeme, opýtam sa.“

A keď sme umyli, vysušili a vyleštili červenú embéčku, dlho sa nezdržoval. Poďakoval som sa mu za pomoc, do každej ruky som mu vtisol po makovej buchty — a on hybaj vnohy. Ešte som však nestihol dať auto do garáže, už bol nazad.

„Vieš, ako sa volá naša súdružka?“

„No akože?“

„Pani... vlastne súdružka Jablonská. Pekné meno, však?“

„Veru pekné, zaiste je aj taká dobrá.“

„Pravdaže, veď je naša!“

A tak sme urobili dvojaky ošoh. Aj auto bolo čisté, vyblýskané, aj pani Súdružková dostala svoje pravé meno.

STEFÁNIA PÁRTOŠOVÁ

Slnenie

*Staré auto v lúčoch slnka
kapotu si kúpe.*

*Snilo sa asi dlho,
koža sa mu lúpe.*

More

*Pri mori v čas neprajný
hučí to sta v zlievárni.
Vyčasí sa, deň je pekný,
nehrmotí more plechmi.*

*Vlny v mori schody tešú
stúpajú na skalnú vežu.
Búšia pästou do útesu
a krivákmi skaly režú.*

*More všetko rozhrýzie:
kameň, mušle, koryše.
Brúsi horstvá na brúse,
nadrobno ich rozkúše.
Balvan, ty sa vrchu drží,
spadneš, hneď ťa schytí brús.
Hrkať budeš hrk, hrk, hrk,
kým nebude z teba štrk.*

Krajčírky

*Krájajú nožnicami
do výšky, do šírky
priehľadný obzor
klebetné krajčírky.*

*Skôr to nebo namočené
do zriedenej svetličky
postrihali krížom-krážom
lastovičie nožničky!*

Krídla

Stefánia Pártošová
*Čo je nepárne na klavíri?
Nohy.
Nie sú dve a nie sú štyri.
A čo ešte?
Už mi svitlo!
Klavír má len jedno krídlo.*

*Môže to byť veru tak,
že je klavír čierny vták!
Prečo nie je dvojkridly?*

Uletel by raz-dva-tri!

Zo spomienok starého otca

STEFAN JANČO

Môj otec bol železničným tesárom. Na železničnej trati na Orave opravoval na zastávkach drevárne a sklady, ploty, studne, pobíjal šindľové strechy, kresal podvaly pod železničné koľaje a pomáhal pri stavbách železničných mostíkov i veľkých mostov.

V jedno letné ráno mi hovorí:

„Obliekaj sa, pôjdeš so mnou na Suchú Horu, budem tam týždeň robiť. Ty sa zatiaľ budeš hrať pri potoku, ryby chytať.“

Suchá Hora je posledná železničná stanica na Orave, a potom je už Poľsko.

Niže Suchej Hory tečie bystrý potok Jelešňa. Ponad tento potok bol postavený vysoký most a tento most sa vtedy opravoval.

Mať nám do tanistry nakládla vrecúška so zemiakmi, cibuľou, múkou, cukrom, do malých škatuliek vsypala soli, papriky, do papiera zabalila kus údenej slaniny, dva chleby.

Vtedy som sa po prvý raz viezol vlakom. Pre mňa to bol zázrak, keď som videl, ako popri nás utekajú drevené domky, pasúce sa kravičky, deti, čo sa hrali na brehu Oravy a kývali nám rukami. Zo stanice na Suchej Hore sme šli cestou i chodníkom ku Jelešni. Tam v doline, hlboko pod mostom, stáli drevené baraky. V ich vnútri, pod oblokmí, boli lavice na sedenie a pri laviciach dlhé drevené stoly. Na zemi nebola dlážka, ba niekde bolo vidieť ešte aj suchú trávu. Pri druhej stene na zemi boli poukladané kabáty, tanistry a v dvoch kútach boli veľké sporáky.

Ja, šarlach a vojenský letec

JURIJ GERMAN

Uložili ma do nemocnice a povedali:

„Miška má ľahký prípad šarlachu. Bodaj by všetci mali taký. Je to veľmi milý šarlach.“

Zunovalo sa mi to stále počúvať. Príde jeden doktor, prezrie ma, až sa mi v očiach jarabie. A pod oknom stojí moja mama a nazerá. Odíde mama, príde otec.

Okolo je veľmi hlučno. Ako v školskej šatni. Postelí je mnoho, všade sú deti, všetky sa uzdravujú. Jeden kričí: Smädný som. Druhý volá, že potrebuje nočník. Tretí chce ísť domov. Štvrtý si nohu zamotal do obliečky — strašné...

Tak som preležal deň, druhý, odrazu vidím, že k nám do izby nesú akéhosi muža. Kladú ho na veľkú posteľ pre dospelých. Celý je červený a spí. „Čo to má byť?“ myslím si. „Veď toto je detská nemocnica. Aj šarlach je detská choroba. Kde sa tu vzal dospelý?“

Na druhý deň nám to sestrička vysvetlila. Vec sa má tak: Predstavte si, že je to letec. Naozajstný letec. Má dcéru. Ochorela na šarlach a on ho dostal od nej. A teraz leží, blúzni,

hovorí akési nezrozumiteľné slová a celý čas sedí vedľa neho osobitná ošetrovateľka.

Spal veľmi dlho: ráno, deň, večer, celú noc a ešte celý deň. Počul som, ako primár o ňom povedal:

„Je to zlé, neobyčajne zlé. Horšie už ani nemôže byť.“

Nasledujúci deň stála pod mojím oknom akási žena, nazerala k nám a plakala. Pritlačila si ruky na sklo a spytovala sa ma: „Ako sa má Alexej Pavlovič?“

„Zle, veľmi zle,“ odvetil som, „horšie už ani nemôže byť.“

Ale všetko vypálilo naopak. Alexej Pavlovič sa vtedy už zotavoval a večer sa nahlas opýtal:

„Ako tomu mám rozumieť. Prečo je tu tak veľa detí? A čo tu robím ja?“

Osobná ošetrovateľka sa hneď prebudila, začala sa vrtieť okolo letca, priniesla mu čaj v šálke, na ktorej bolo namaľované kuriatko, a zavolala primára. A ten mu vysvetlil:

„Vidíte,“ povedal, „máte šarlach. Dospelí zriedka mávajú túto nemoc, a preto vás dali k deťom. Ale posteľ máte pre dospelých. A že máte šálku s kuriatkom, to nám musíte prepáčiť, máme ešte s kravičkami, psíkmi a mačiatkami.“

„Tak mi aspoň dajte šálku so psíkom,“ povedal Alexej Pavlovič. „A tanierik s kravičkou. Proti tomu, že je tu veľa

detí, nemám námietok. Keď budú stále rapotať ako straky, vyjdem aj s posteľou na chodbu. Dovoľte mi to?“

Razom sme všetci zmĺkli.

A od tej chvíle bolo v izbe tichšie, lebo nikto z nás nechcel, aby vojenský letec Alexej Pavlovič odišiel na chodbu.

„Tak vidíte, deti, to je pekná robota,“ povedal letec, keď primár odišiel. „V živote som nebol chorý, a odrazu bác — šarlach. Kamarátom to radšej ani nepoviem.“

„A vaši kamaráti sú tiež letci?“ spýtal som sa.

V týchto barakoch bývali robotníci, čo robili pri oprave mosta. Boli to chlapi z Oravy, ale aj z Važca a Východnej. Tí aj inakšie rozprávali ako u nás.

Robotníci cez deň kopali čakanmi štrk a zem, pílili dreva, otlkali veľké kamene a kladli do základov, na piliere, miešali maltu, murári stavali. Môj otec neustále niečo kresal, odtínal, píliť a pribíjal. Všetci mi prichodili ako mravce na mravenisku, každý vedel, čo má robiť. Postávať sa nedalo, lebo pomedzi nich chodili prední robotníci, traťmajstri, bol tam aj stavebný inžinier z Vrútok.

Večer v barakoch pri svetle karbidových lúčov robotníci varili. My s otcom každý večer sme varievali „slepý paprikáš“, zapraženu, paprikovanú, zemiakovú polievku. Slepá bola preto, lebo bola bez mäsa, ale bola veľmi dobrá, voňavá. Na ráno sme mávali rascovú polievku s chlebom. S otcom sme jedávali z jednej misky ako v poli. Po večeri niektorí chlapi hrali karty, iní ležali na zemi a jeden starší mládenec, volal sa Kruhaj, čítal z malej knižky. Poznal som tú knižočku, lebo cez deň bývala na obloku, dovolil mi ju prezerať. Mala veľa zaujímavých obrázkov. Boli v nej veľké jaštery s dlhými krkami, s ohromne hrbatými chrbtami, s veľkými papuľami, plnými malých ostrých zubov, a s dlhočiznými chvostmi. Ďalej v nej boli ryby s veľkými okálmi a dvoma čiernymi dierami v nose, s pootvorenou papuľou, plnou veľkých ostrých zubov. Bol tam i vták s pazúrmí aj na krídlach, bradatí praludia poobliekaní v kožiach zvierat. Knižku som viac ráz prezrel, slabikoval nápisy pod obrázkami, mnohé sa mi vryli do pamäti tak, že sa na ne pamätám dodnes.

Neskoršie, keď som bol väčší, znovu sa mi dostala táto knižočka do rúk. Vtedy som zistil, že ju napísal istý inžinier, dvadsaťšesťročný Ivan

Houdek z Ružomberka. A zároveň som zistil, že ten bradatý človek, vyobrazený v knihe, bol anglický lekár Darwin, ktorý prvý vedecky opísal vývin života, sveta i človeka. Aj kniha, s ktorou som sa na Suchej Hore stretol, mala názov Vývin zeme a života.

Pamätám sa, že keď Kruhaj čítal v baraku z tej knižočky, nastala medzi robotníkmi zrada. Z celkom malej príhody. Jeden z oravských robotníkov sa pred večerou prežehnal. Druhý mu len tak popod nos hovorí: „Modli sa, nemodli sa, z prázdnej misy nenajes sa.“

„Čo ťa do toho, ty neznajboh,“ hovorí mu ten, čo sa pomodlil. „Aj tá kniha, čo čítate, je neznajbožská.“ A takto vznikli v baraku dva názorové tábory.

Jeden tábor bol proti knihe, že je neznajbožská, že ju treba spáliť a že aj tí, čo ju čítajú, sú neznajbohovia. Druhí dokazovali, že knižka má pravdu, že svet nemôže trvať len šesťtisíc rokov, ako sa píše v biblii, ale že začal pred miliónmi rokov, že to dokazujú kostry malých i veľkých zvierat.

Tí druhí sa nedali presvedčiť, nadávali, strhla sa medzi nimi zrada. Viem, že môj nebohý otec, ktorý doma tiež čítaval knihy, vošiel medzi vadiacich sa a utišoval ich, že spolu robia, že zradou a nadávkami nič nevyriešia. Chlapi sa utíšili, ale ešte v skupinkách dokazoval každý svoju pravdu.

Po chudobnej večeri robotníci po-umývali mištičky, popostielali si na zem kabáty a pozaspávali.

Aj mňa otec prikryl kabátom. Obaja sme jeden pri druhom zaspávali. Pokiaľ som nezaspal, stále som mal pred očami obrázky zvierat, pralesov a našich prapredkov z malej modrej knižočky. Dokonca sa mi o nich aj snívalo.

Takto som sa pred šesťdesiatimi rokmi stretol s náukou o vývine sveta.

„Aj letci,“ povedal, „mám všelijakých kamarátov...“

Vtedy sme sa všetci rozkričali a prosili sme Alexeja Pavloviča, aby nám rozprával o lietadlách, o vzdušných bojoch, o letcoch. Ale odmietol, lebo bol ešte slabý a chcel spať. Hneď sme všetci stíchli, veď mohol odísť na chodbu.

„Len čo sa uzdravím, všetko vám porozprávam,“ povedal Alexej Pavlovič, „o stíhačkách, o bombardéroch. A teraz prikazujem všetkým spať!“

Šarlach som mal slabý-slabučký, no odrazu nastali komplikácie s ušami. To už teda bolí. Ležím a plačem, tak ma to bolí, a nijaká sestrička ma nemôže upokojiť. Nechcem jesť ani jahodovú zaváraninu, ani marmeládu, nepozierám obrázky v knihách. Je to strašné, keď vás schytí taká bolesť.

Raz som sa v noci zobudil a od bolesti som až vyskočil.

„Je ti zle?“ spytuje sa ma Alexej Pavlovič.

„Trochu,“ hovorím.

„Plačeš?“

„Nie. Neplačem.“

„Ak chceš, porozprávam ti o letcoch-stíhačoch, chceš?“

Že či chcem! Viete si to predstaviť? Všetci spia, aj sestrička, čo má službu, spí, v izbe je ticho, len ja s vojnovým letcom sedím a on mi rozpráva. Och, ako skvele rozprával. Ako mu lietadlo vzbĺklo vo vzduchu a ako začal padať. Aké mal popáleniny na celom tele. Priviezli ho do vojenskej nemocnice, položili na posteľ, leží a rozmýšľa: má plakať, či nie? Bolelo ho to veľmi, a keď veľmi bolí, plačú niekedy aj dospelí. No on neplakal. Ani len nezastonal. Zubami sa zahryzol do vankúša, a kým ho bolesť neprešla, tichučko ležal. Keď premôžeš nepriateľa, to je len polovičné víťazstvo, ale keď premôžeš vlastnú bolesť, vtedy si naozajstný víťaz.

Potom sme spolu kreslili. To boli obrázky! Všetky lietadlá mi nakreslil, a tiež to, kedy a v akom tvare lietajú. Aj vzdušný boj mi farbičkami vymaľoval — oblohu, lietadlá, výbuchy a všeličo iné — vojnové.

Potom sme sa pustili do jeho chlebičkov. Zjedli sme aj moju marmeládu, aj zaváraninu. A len vtedy som si spomenul na uši. Aj rukami som sa ich dotkol.

Alexej Pavlovič sa opýtal:

„Sú na mieste?“

„Sú.“

„Nebolia?“

„Trochu.“

„Vyspiš sa a bolesť prejde. Dobrú noc, Miška.“

„Dobrú noc, Alexej Pavlovič,“ odvetil som. „A ďakujem za rozprávanie i za obrázky. Zajtra, ak chcete, budem rozprávať ja vám.“

Prel. KVETA SLOBODNÍKOVÁ

Dlhé prázdniny

JANA ŠIMULČÍKOVÁ

*Kolajnice ako struny,
čo to vo vás zuní, duní?
Spievajúca dialava,
žuvačkovo ťahavá?*

*Čo nesiete, kolajnice,
zo stanice do stanice,
hodiny a hodiny
do stratenej dediny?*

*A kam sa tak ponáhľate,
keď sa s vetrom pretekáte?
Rútite sa strmhlavo
až k prímorským prístavom?*

*Elektrickým expresom
k nebotyčným útesom?
Čo ženie vlak po trati,
keď vie, že sa nestratí?*

*Kolajnice vyblýskané,
vy letíte bez krídel.
Zaveďte ma k mojej mame,
dlho som ju nevidel.*

Najťažšie písmeno

JOZEF NOVICKÝ

Naši ma doma hrešia, že som si skazil písmo. V prvej a druhej triede som vraj písal oveľa krajšie ako teraz. V druhej možno, ale v prvej? Už asi zabudli na tie scény, ktoré spôsobil môj neodolateľný krasopis.

Mama i otec boli presvedčení, že som od staršieho brata niečo pochytil a že to so mnou pôjde bez starostí. Spočiatku aj šlo. Celý mesiac sme si len cvičili ruku, kreslili všelijaké rovné, šikmé a vlnité čiary. Vôbec som nemal problém dostať sa von, lebo som v zošite nosil samé včeličky. A potom to prišlo. Do môjho zošita sa našahoval celý zverinec. Sliepočky,

zajace, ale najmä prasiatka začali vážne ohrozovať moje zaslúžené poobedňajšie voľno.

S hraním bol koniec. Celé hodiny som sa doma usiloval odkreslovať písmená, ktoré nám na začiatku riadka vyznačila súdružka. Ruka sa mi potila. A najväčšmi ma znervózňovalo, že si ku mne prisadla raz mama, raz otec. Strašne im záležalo na mojom písme.

„Každé písmeno máš iné, pozri...“ hovorili do mňa zo všetkých svetových strán. „Toto je rovné a toto má priveľký sklon. A toto je zasa čo?“

Čím väčšmi som sa usiloval, tým to bolo horšie. Otcovi praskli nervy a šiel radšej nakupovať. Len čo sa vrátil, zložil nákup do kuchyne a prišiel skontrolovať, čo sme s mamou zosmolili.

„Priprav večeru, a my sa do toho dáme pekne od začiatku,“ povedal naoko pokojne a vytrhol zo zošita list. Keď ja vytrhnem list, vyskočia po plašón.

„Ak si myslíš, že s tebou to napíšeš krajšie, tak si na omyle,“ urazila sa mama. Keby som nebol tu, istotne by otcovi ešte niečo povedala.

Otec je nervóznejší ako mama. Najprv nadáva iba tým mojim úbohým písmenám. A keď im už poriadne vynadá do čaptavých, bachratých, splasnutých a neviem akých, pustí sa do mňa. Hlupák je v takýchto pohnutých chvíľach pre mňa mierna nadávka, najmä ak nie je sprevádzaná buchtou do chrbta alebo inej časti tela.

Najhoršie je, ak sa ma v takejto chvíli niekto zastane. Otec je schopný vytrhnúť ďalší list. Bráško má našťastie tréning a mama — mama sa nezdrží:

„Prosím ťa, nekrič na toho chlapca! Ak si nervózny, choď sa poprechádzať.“

„Radšej by som šiel drevo rúbať najtupšou sekerou,“ povie cez zuby otec a uvoľní mame miesto vedľa mňa.

Týpnem, čo bude nasledovať. Podľa všetkého by teraz mal prísť povel: „Choď sa umyť, budeme pokračovať!“ ale mama odrazu prevezme otcovu taktiku a vytrhne list ona.

„Prečo si to vytrhla?“ čuduje sa otec.

„Pod kritiku. Oveľa horšie ako predtým.“

Mal by som sa nenápadne stratiť, pretože toto je už neodvratný začiatok scény.

„Tvoje sú hore úzke a dolu široké.“

„Tvoje sú celé úzke, nemožné! Len si to porovnaj!“

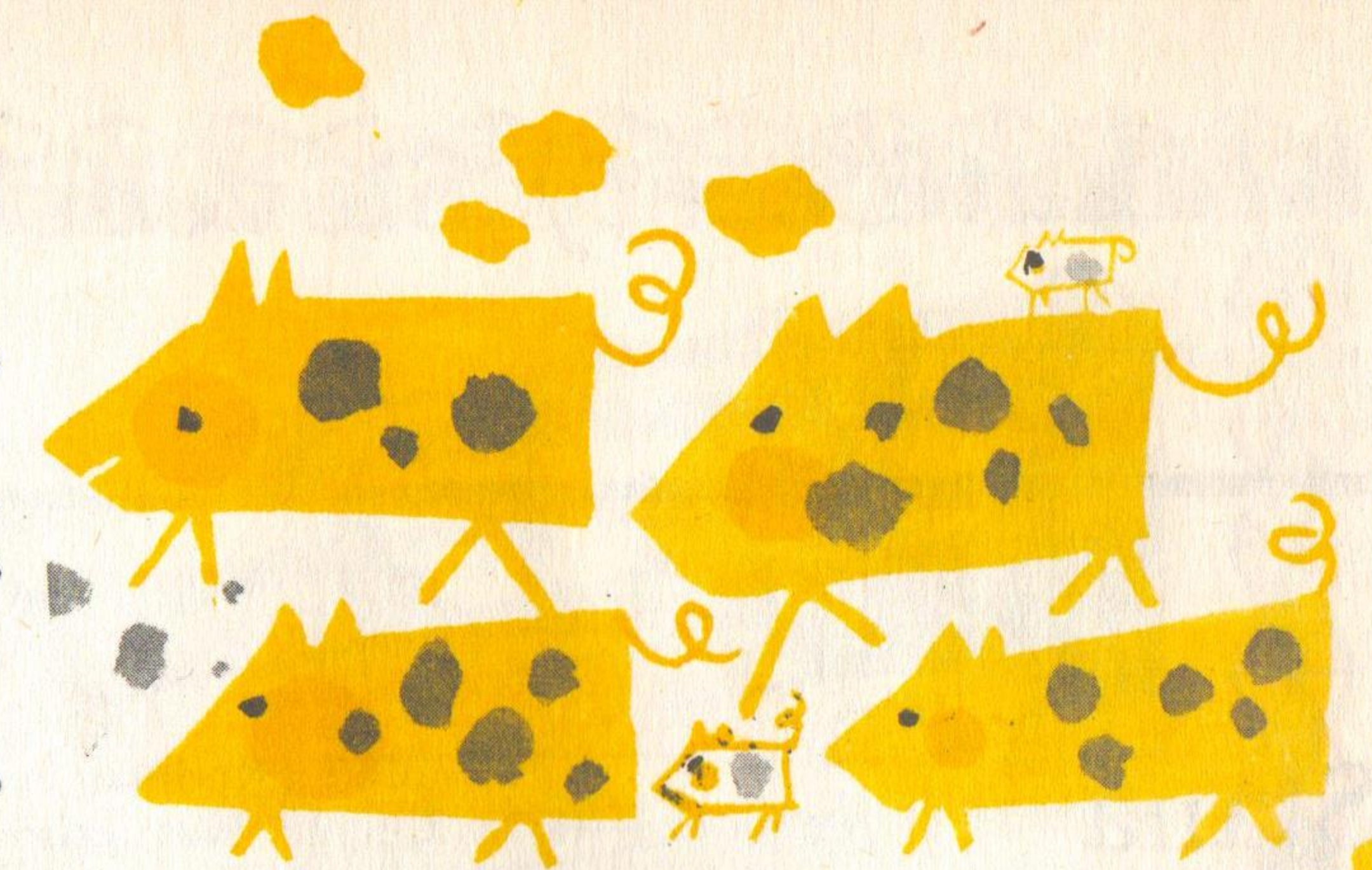
„Aspoň nie sú také povydúvané ako tvoje. Stokrát som ti už povedala, aby si sa do nás nestaral, keď prídeš z roboty nahnevaný.“

„To by vyzeralo!“

„Len si nemysli! Ešte jednu takúto scénu, a môžeš sa zbaliť!“

„Aj to urobím, a hneď...“

Všetko sa to zbehlo tak rýchlo, že sa otec ani nestačil zbaliť. Myslím, že to prekvapilo aj mamu, lebo celkom zabudla na svoju úlohu. Sadla si do kresla a zakryla si oči. Možno aj plakala. Keď sa ja rozplačem, pošlú ma do

kúpeľne. Hádám len nečakajú, že sa odtiaľ vrátim s úsmevom?

Bráško prichádza z tréningu vždy veľmi hladný a unavený. Mne večera vôbec nechutí, ale zjem všetko, dokonca i mlieko vypijem, len aby sa mama nehnevla.

Večer nemôžem zaspáť. Stále čakám, že vrznú dvere. Bráško pokojne odfukuje a mama zháša svetlo v celom byte. Ani na telku sa nedíva. Nepovie nič, ale ja viem, že sa na mňa hnevá. Možno som spôsobil aj rozvod. Miloš rozprával, že sa jeho rodičia rozviedli len preto, že si robili scény.

Ktosi zaklopal. Otec nikdy nezazvoní, keď už spíme. Asi nemá kľúče. Určite ich nemá, zabudol si ich v tom rozčúlení vziať.

Rozbehnem sa k dverám, ale mama ma zastaví a neatvorí.

„Už si mal dávno spať.“

Bol to otec a teraz sa nám už nevráti. Keby bol tu, poslal by ma do kúpeľne a stal by sa zázrak. Prestal by som plakať.

Ráno som sa prebudil v maminej posteli.

Bežím do kuchyne a ani si nevšímam, že je tam tichšie ako inokedy. Naši zvyknú pripravovať raňajky a desiatu spoločne, aby mohli o siedmej vypadnúť.

Nerozprávali sa, ale boli tam!

S chuťou som vypil plný pohár mlieka, hoci ho vôbec neľúbim. Vtedy mi prišlo na um, prečo sa abeceda začína práve písmenom „a“ a prečo sa v škole musíme medzi prvými písmenami učiť písať práve to nešťastné a zo všetkých najťažšie písmeno.

Kľukaté cesty Slovenska

JOZEF DUNAJOVEC

Slaná

Vody rieky Slanej síce obsahujú množstvo minerálnych solí, najmä v čase sucha, ale nemožno ich prirovnať k slanej vode mora. Hoci more pravdaže budovalo gemerskú krajinu; presne tam, kde tečie rieka Slaná a jej prítoky Rimava, Blh, Bodva a Hornád. Ano, aj ten sa do nej vlieva v Maďarsku. Rieka Slaná nebýva vôbec slaná a je skôr kálna a trpká. Je to totiž jedna z posledných riek, ktoré sme ešte nespúťali a ktoré, najmä v okresoch Rimavská Sobota a Rožňava, robia každoročne veľké škody na poliach, a neraz ohrozuje aj hospodárske staviská a dedinky. Preto je riekou, ktorá vie ľuďom „poriadne zasoliť“.

A príčina? Je v tom, že Slaná a jej prítoky tečú v úzkych údoliach a ešte užších a neohradených korytách. Zvyčajne to postačí, pretože po väčšinu roka tu nepretečie veľa vody. Bývajú však dni, keď sa týmito korytami valí obrovské množstvo vody. Nuž a tá ničí všetko, čo jej príde do cesty.

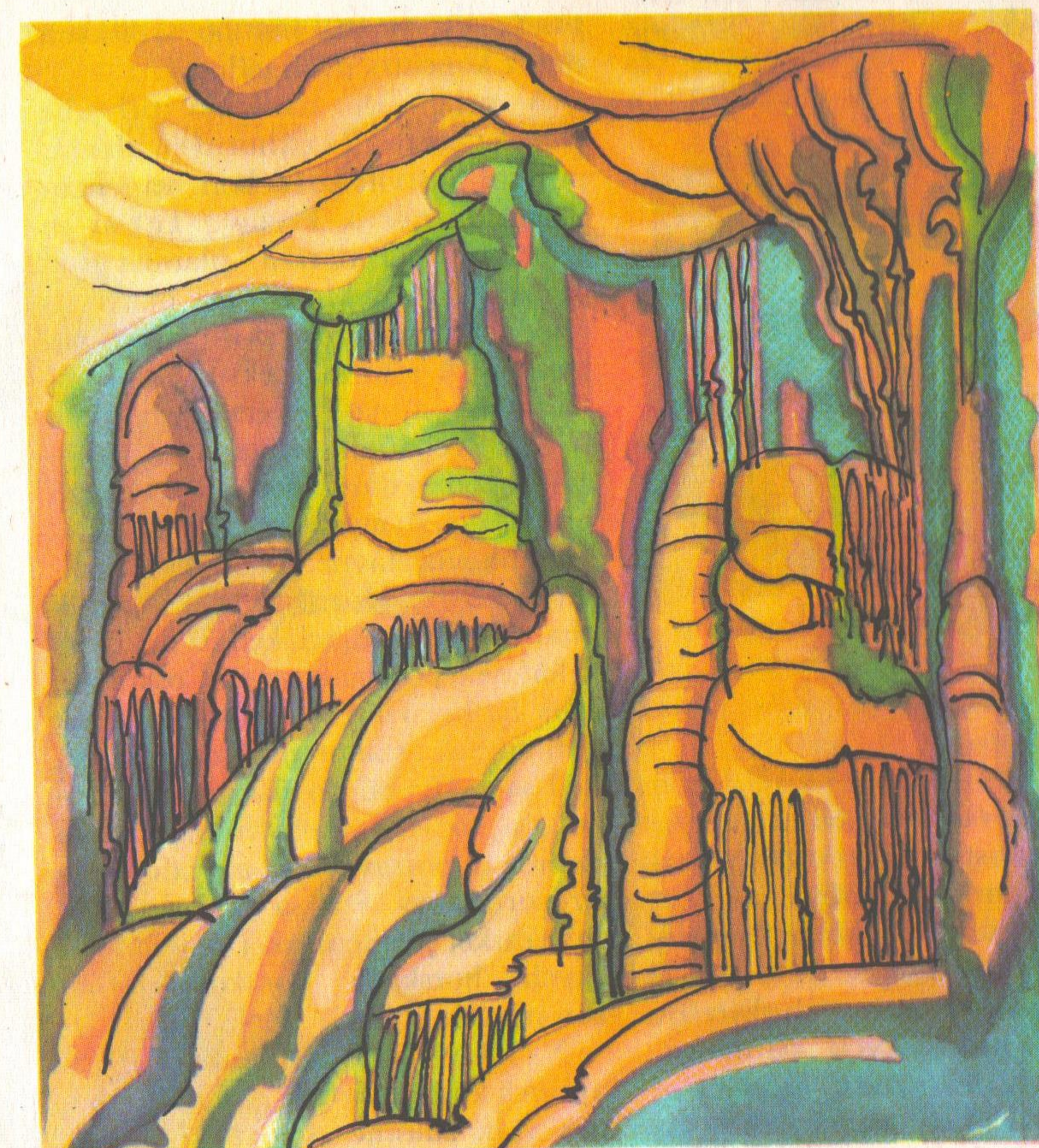
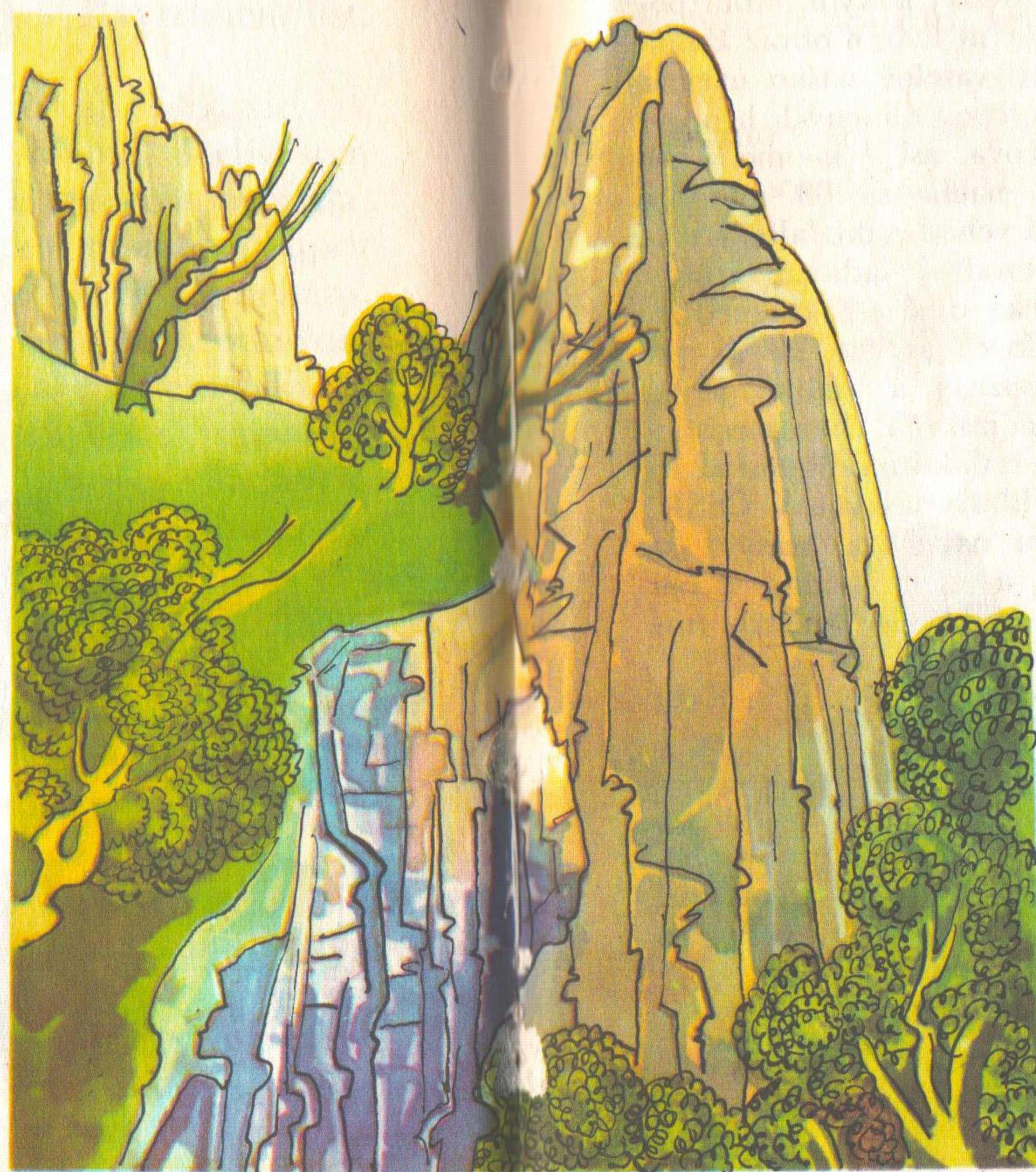
Keby rieka Slaná bola celá na našom území, bola by po Dunaji a Tise najväčšou riekou a Váh by ju predstihol iba v dĺžke a množstve vody, nie však v ploche povodia, ktoré predstavuje takmer 12 tisíc kilometrov štvorcových.

Rieka Slaná vyviera pod vrchom Stolica v kraji, ktorý sa príznačne nazýva Slovenské rudohorie. Tento názov kraju právom prináleží. Z nerastných surovín sa v povodí Slanej nachádzajú vzácne ortuťové rudy v Nižnej Slanej, množstvo železných rúd v Železníku, Sirku,

Poproči a Rudníku, mangánové rudy v Čučme, magnezitové v Ochtinej, Hnúšti, Hačave, Ratkovskej Suche, Lubeníku a v Jelšave, mastencová ruda v Hnúšti a Revúcej, azbest pri Dobšinej, Čuntave, Kobeliarove, Jasove, Hodkovciach a čadičová ruda v okolí Hodejova. Odpradáva sa tieto rudy dobývali a doba železná sa v povodí Dunaja opierala veľkým dielom aj o toto územie. Preto ho každý z vládcov chcel mať a zvedli oň veľké boje. Tu sa kuli meče, tu sa vyzbrojovali armády kráľovské i povstalecké.

Dodnes je celý kraj poznačený baníckym životom a fabrikami, ktoré rudu spracúvajú. Ich výskyt však nezabezpečil bohatstvom ani jedno veľké mesto. I tie, ktoré v minulosti prekvitali a mali svoje mocné hrady, časom upadli do zabudnutia (Štítnik, Dobšiná, Revúca) a dnes sú to už len mestečká so slávnou minulosťou. V Revúcej sa ešte nezabudlo na slávne gymnázium, v Štítniku na stredovekú hudbu, po sláve ktorej tu zostal najstarší organ, a možno o každej dedinke a mestečku z 282, ktoré sú v povodí Slanej, by sa dala napísať nejaká povesť. Napríklad len o takom slávnom slovanskom vojvodcovi Gumurovi, po ktorom sa kraj dodnes nazýva.

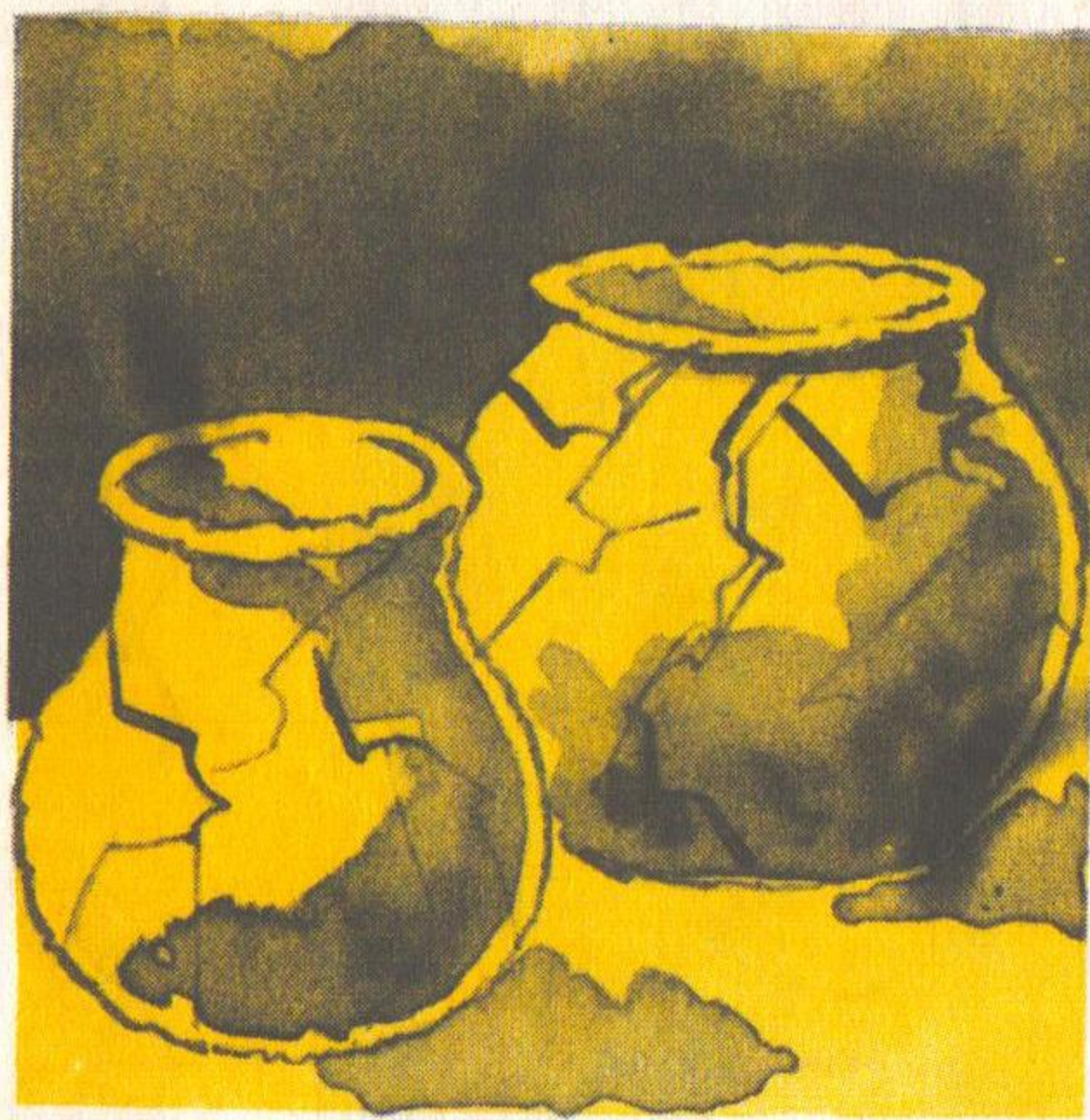
Obcí, kde žili, pôsobili alebo zomreli a sú pochovaní význační spisovatelia, je v Gumurovom kraji mnoho. V Rimavskej Bani, kde sa ťažilo zlato, sa narodil Juraj Palkovič, v Potoku baťko Škultéty, vo Vyšnom Skalníku sa narodil Ján Botto a v Lukovištiach je pochovaný — a tu sa i narodil — nestor našej najmodernejšej poézie Ivan Krasko, vlastným menom dr. Ján Botto. V Kobeliarove sa narodil Pavol Jozef Šafárik, v Sla-

vošovciach Pavol Dobšinský, v Tisovci Daxner, v Chyžnom básnik a prozaik Samo Tomášik. A ešte sme ich všetkých nevyznačili, tento kraj je krajom básnikov a národovcov až po naše časy. V Klenovci sa napríklad narodil a pol života prežil národný umelec Vladimír Mináč.

Má to nejakú príčinu? Isteže. Možnosť vzdelania na gymnáziu v Revúcej, bohatá história a bohaté povesti vždy rozjatrovali fantáziu už v mladom veku. A od toho je len krôčik k rozvíjaniu talentov a k šíreniu písaného slova. Ale kraj rieky Slanej je aj krásou vyzbrojený natoľko, že priamo provokuje city človeka. A tí, čo sa vedľa nadchnúť tajomstvami, majú príležitosť skúmať staré archívy, kaštiele a hrady, a nemenej tajomstiev sa našlo aj v podzemných jaskyniach a chodbách, ktoré vyhlbila voda vo vápencových útvaroch.

Povodie Slanej má dnes len dve väčšie mestá, Rimavskú Sobotu

a Rožnavu, obidve sú spolovice historické a spolovice voňajú čerstvým vápnom našej doby. Zato ten, kto by chcel navštíviť tento kraj, by potreboval mnoho putovať, aby si obzrel aspoň časť utešených skvostov prírody a historických pamiatok. Slaná nerobí len škody, vytvára aj jeden z najkrajších prírodných útvarov sveta. Z pieskovecov, kremencov a vápencov, ílov a bridlíc vytvorila podzemná voda tajuplné zákutia,

ktoré ešte zväčša čakajú na objavenie. Rok čo rok tu jaskyniari preskúmajú nové kilometre chodieb a vodných ciest. Takú svetovú raritu, akou je jaskyňa Domica, v ktorej žil

pračlovek, pozná mnoho školských detí z koncoročných výletov.

A priam do nadšenia privedie človeka niektorá z náhorných planín, posiatá hustým kožuchom vápencových tráv a kvetov. Takou je napríklad Koniarska planina pri rieke Muráň. Možno má meno po čriedach koní, ktoré sa tu odjakživa pásavali a ešte sa i pasú. Raj koní badať ešte aj na Plešiveckej planine, kde sa preháňajú voľne, kým nenarastú pod sedlo alebo na užitočnú prácu do strmých hôr. Všetky sú potomkovia slávneho malého huculského koníka Muráňa, ktorého zanechali sovietski vojaci, keď už nevládal ťahať delo po strmej ceste. Čoskoro sa však na horskom sene u sedliaka tak zotavil, že sa stal predmetom obdivu, keď sa vyštveral do skalnatých kopcov, a to ešte s plným nákladom debien s potravinami a vodou pre drevorubačov. Stal sa zakladateľom muránskej plemenárskej línie huculských horských koníkov, veľmi skromných a pracovitých.

Na Plešiveckej planine, kde sa pasú aj tisíce kusov oviec a rožného statku, nás však zaujme ešte tzv. Zvonivá diera a Zomborské jazierko. Zvonivá diera je prístupná z dedinky Brzotín, je hlboká 103 metrov a otvor je veľký

4 x 5 m. Na jej dne to len tak duní od kameňa, ale tento pôsob je skutočne barbarským skúmaním tejto diery. Keby chlapci vedeli, že hádžu kameň na kvapľový stĺp hrôzy, ktorý je vyšší ako svetoznámy mexický stalagmit, veru by razom prestali.

Na krasové útvary najbohatšia je však Silická planina, v ktorej sa nachádza aj Domica s riekou Styx, po ktorej sa pod zemou plavia výletnícke lodice. Je zaujímavá aj tým, že raz otvorí medzinárodnú plavebnú cestu z jednej krajiny do druhej. Možností na to sú, len sa musia ľudia dohodnúť a potom už nič nebude brániť, aby si návštevníci z Maďarska prezreli sedem kilometrov slovenskej časti jaskyne a slovenskí návštevníci zase asi 15 kilometrov maďarskej časti jaskyne. Túto jaskyňu objavil Ján Majko, ale obýval ju človek už pred 4500 rokmi. Ďalšie sídlo človeka bolo v Ardotskej jaskyni, ktorá poskytl dnešným ľuďom obraz života dávnych obyvateľov nášho územia v podobe črepov hlinených hrncov. Blízko Kečova, asi 2 kilometre od hraníc, sa nachádza 68 metrová diera, ktorá vchádza do ďalšej jaskyne tzv. Bezodnej ladnice, ktorou preteká rieka dlhá 22 kilometrov. Dve kvapľové jaskyne sú aj pri Silickej Brezovej a známa je aj Dombasecká jaskyňa, charakteristická tenkými stalaktitmi, dlhými až tri metre. Najhlbšia jaskyňa v ČSSR, ktorá sa tu nachádza, nazýva sa Barazdaláš, a jej najspodnejšie poschodie je v hĺbke 182 metrov pod povrchom.

Do povodia Slanej patrí aj rieka Bodva, do ktorej sa vlieva potok Zádielskej doliny, najkrajšieho kamenného útvaru našej vlasti. Miesto poskytovalo neraz úkryt pred vojnami a pri jeho vstupe do doliny, pri dedinke Zádiel, sa našli zvyšky po prastarých obranných valoch.

ILUSTRUJE FRANTIŠEK HÜBEL

Pionieri si vysúkali rukávy

MÁRIA PROHÁČKOVÁ

Karol mal hrozný sen. Raz v máji sa mu prisnilo, že vtáčiky odleteli nevedno kam. O niekoľko dní kvety a stromy v záhradách pouschýnali. Karol začal hľadať príčinu a na uschnutých stromoch našiel množstvo vošiek. Vošky prebodli mladé výhonky a vysali z nich život. Karolko by potreboval veľa, veľa dní, aby ich vyzbieral. Na iných stromoch boli zasa poobhrýzané svieže listy. To spáchali hnedé chrústy. Karol potriasol stromom a chrústy z neho padali ako hnilé hrušky. Kynožil ich, ale sám na ne nestačil. Bolo treba zachraňovať zemiaky. Na zemiakovej vňati sa objavilo veľa chrobákov s pásikmi na chrbte. Bola to pásovka. Volajú ju aj mandelinka zemiaková.

Bol to veľmi zlý sen. Karol nevedel, čo skôr zachraňovať. Nakoniec bol rád, keď prileteli vtáčiky a vychytali škodlivý hmyz.

Ráno v škole rozpovedal svoj sen a pionieri sa rozhodli, že pôjdu pomôcť vtáčikom zachraňovať budúcu úrodu.

Vieš, čo nevieš?

CÁR

V antických dejinách vynikol vládca Gaius Julius Caesar natoľko, že jeho rímski nasledovníci v snahe podobáť sa mu, nechávali sa titulovať cézarmi. Neskôr toto pomenovanie prevzali aj vládcovia iných krajín, a tak vzniklo slovo cár, cárovná, cárovič, cisár, cisárovná a pod.

DERBY

To je udalosť pre bratislavských futbalových fanúšikov, keď sa hrá derby, t. j. zápas medzi Slovanom a Interom. Hotový sviatok. Lenže toto zvláštne slovo nevzťahuje sa iba na stretnutie dvoch bratislavských klubov. O derby hovoríme vždy, keď ide o významné stretnutie dvoch miestnych súperov. Teda derby môže byť nielen v Bratislave, ale aj v Košiciach, či v Prahe. Pritom pôvodne sa toto slovo vôbec nevzťahovalo na futbal, ale dosiaľ sa spája s dostihovými pretekmi trojročných koní na vzdialenosť 2400 m. Po prvý raz sa tento pretek uskutočnil roku 1780 neďaleko Londýna a svoje pomenovanie dostal po lordovi Derbym, ktorý ho založil.

LYNČ

Lynčovaním nazýva sa bezprávne bitie obete rozvášneným davom. V Spojených štátoch amerických bol to — a neraz je — najosvedčenejší spôsob, ktorým bieli rasisti potlačovali akýkoľvek odpor svojich černošských spoluobyvateľov, ale aj bielych občanov s pokrokovým zmyslaním. Meno dostal podľa rasistického sudcu Johna Lyncha (okolo roku 1700) a pôvodne znamenal rýchly súd.

J. D.

Vieš, čo nevieš?

Štyri zlaté klasy

ELENA ČEPČEKOVÁ

Kedysi dávno, keď sa ľudia živili iba zverinou a bylinkami, narodila sa jednému vládárovi dcérka. Bola krásna ako ružový púčik, nežná ako raňajší svit, ale ustavične bola chorľavá a bez vôle. A nikto jej nevedel pomôcť. Len raz prišla do pevnosti akási stará vedma a takto prehovorila:

*Má slnko kdesi na hore,
má slnko v tajnej komore
schované štyri zlaté klásky.
Najbohatší dar pre ľudí,
čo život zeme prebudí,
lebo sú plné jeho lásky.
Keď zrnká padnú do zeme,
stane sa, čo dnes nevieme,
že sa zem zlatom zatribliece.
Veky z nich ľudia budú žiť.
Aj teba môže uzdraviť
len voňavý chlieb z pece.*

„Ale ja ti vôbec nerozumien,“ mračila sa bledá princeznička. „Povedz mi o tom viac. Čo je to chlieb? A ako sa môže zem zatriblieť zlatom?“

„Viac ti neviem ani ja povedať,“ pohladkala vedma princeznine zlaté vlásy. „Ale počula som, že slnko má na každom zrníčku, čo je v tých klasoch, priviazaný svoj lúčik. A chlieb sa pečie z múky týchto zrníek.“

„A ako vieš, že sa od chleba uzdravím?“

„Taký chýr som počula, že v tých klasoch je všetko, od čoho chorý vyzdravie a zdravý zmocnie.“

„Porad, ako môžem dostať tie zlaté klasy,“ zaprosila princezná.

„Onedlho budeš dievka na vydaj, nuž nech

sa tvoj pytač preukáže tým, že ti donesie štyri zlaté klasy.“

A tak sa stalo, že keď vládár začal hľadať pre svoju dcéru ženícha, tá mu povedala:

„Otec môj, vydám sa iba za toho, kto mi donesie štyri zlaté klasy.“

Žil v tej krajine mládenec, ktorý pásol vládárovi ovce na zelených stráňach. Do

údolia chodil málokedy a do vládárovho paláca už vôbec nie. Preto ani nepočul o čudnej princezninej žiadosti.

Raz, keď hľadal zabehnuté baranča, vyšiel na temeno vrška a tu mu oslepil oči prenáramný blyskot. Keď prižmúril oči, videl, že to slnečné lúče vrážajú na jednom mieste priamo do zeme, akoby tam boli o niečo priviazané. Prikradol sa bližšie a nazrel medzi skaly. Stáli tam na malom políčku štyri zlaté klasy. Každý bol trochu iný, ale všetky boli krásne. A slniečko malo na každom klase priviazaných niekoľko svojich lúčov.

„Takúto krásu ešte ľudské oči nevideli,“ zašepkal pastier. „Keby som ich zaniesol vládárovi, zaiste by ma dobre odmenil.“

Načiahol sa medzi skaly, ale hneď zaosrkal a chcel ruku vytiahnuť. Lenže nevládal ňou ani pohnúť. Nielen ruka, i celé telo mu zmeravelo. Ležal tam ako vyvalený strom a v úzkosti sa pripravoval na svoju poslednú hodinku. A tu počuje tichý hlas.

„Prečo si sa chcel dotknúť zlatých klasov, keď nevieš, na čo sú?“

„Och, mocné slnko,“ zaprosil pastier, „pusť ma odtiaľto, lebo zhorím v tvojej pálave. Povedz, na čo sú zlaté klasy, a ja urobím, čo budeš žiadať.“

„Tak vstaň,“ povedalo slnko, „a počúvaj. Si prvý človek, ktorý uzrel dar, čo mám pripravený pre ľudí. Pamätaj si, že z týchto klasov budú celé veky žiť ľudské pokolenia. Z tohto prvého, žitného klasu, budú mať biele pečivo a rôzne pochúťky. Z druhého, ražného klasu, budú mať chutný chlieb. Zrno z tretieho, jačmenného klasu, môžu upotrebiť na krúpy, na varenie penivého piva a na krm pre zvieratá. Štvrtý, ovsený klas, porastie i v chladnejších krajinách. Chlieb z neho by bol drapľavý, preto jeho zrno môžete upravovať na kašu.

Inak bude dobrým krmivom pre kone. Budú od neho mocné a bujaré. V týchto klasoch je všetko potrebné pre život. Nesmie si ich privlastniť jeden človek, patria všetkým ľuďom.“

„Sľubujem, že budem zrnká chrániť,“ povedal pastier a klásky odtrhol.

Na druhý deň pobral sa pastier do vládárovho domu. A tam ho hneď pri bráne pristavil

jeden z odmietnutých pytačov a vyzvedal, či on, taký chudák, nesie azda štyri zlaté klasy. Nuž a pastier, nič netušiac, vyrozprával, že veru áno, že nesie štyri zlaté klasy rovno od slnka a že sa im vládár dozaista poteší a možno ho aj niečím odmení.

Princ od radosti len tak poskočil. Aha ho, hlupáka, veď ten ani nevie, že si ide rovno po princeznú. Či by nebolo hriechom dávať krásnu princeznú a tým aj krajinu do rúk takému truľovi?

„Daj sem klasy!“ zhurtoval na pastiera, a keď sa ten začal vzpierať, zavolať si na pomoc strážnikov.

Pastier videl, že si tu veru nepomôže, a tak poprosil:

„Nože mi nechaj z každého kláska aspoň zrnko na pamiatku.“

„Zrnká si môžeš nechať aj všetky,“ smial sa princ, „tie nepotrebujem. Len na klasy daj pozor.“

Pastier teda zľahka vyžmolil z klasov zrnká a potom prázdne odovzdal princovi. Ten sa natešený rozbehol do zámku a pastier sa smutný vracal domov. Hľa, ešte len prvému človeku vyjavil niečo o klasoch, a už toľká neúcta k zrnku.

Pred kolibou našiel sedieť starú vedmu.

„Vitaj doma, mládenec,“ povedala starká. „Či mi dovoľíš, aby som si u teba oddýchla?“

„Pravdaže dovoľím, starká, len si oddychuj te do vôle. Aj mlieka vám podám.“

„Dobre mi padne, syn môj. A čože si taký osmutnený?“

„Pre nepravosť, starká,“ povedal mládenec a potom jej vyrozprával, ako pochodil.

„A tie zrnká máš?“ spýtala sa dychtivo.

„Mám, ľala, za pol kapsičky.“

„Tak si neobišiel zle, synak. Ten najväčší dar ti ostal.“

Potom sa pustili spolu rozrývať zem. Pripravili štyri ostredôčky, roztriedili zrnko a na každý ostredok zasiali iné. Natešení pozorovali, ako obilie rastie a ako nad ním spieva škovránok. Keď dozrelo, schránili ho a na druhý rok už obsiali veľké ostredky. Z tej úrody si upiekli prvý chlieb. Bola to naozaj dobrota, ktorej sa nedalo prejsť. Pastier cez zimu zhlobil drevený pluh a starká prichovala prasiatko, aby na ňom vyskúšali všetky dobrodenia obilia. Na tretí rok sa už chystali obsiať kusisko poľa.

V zámku sa medzitým chystali na svadbu. Princezná napokon uverila, že reč o klasoch, v ktorých je vzácne zrnko, bola iba rozprávkou. Potvrdili to prázdne klasy, ktoré jej pred tromi rokmi doniesol princ rovno od slnka. A keďže už nikto nič lepšie nedoniesol, zvolila k svadbe. Uprostred leta, deň pred svadbou, šla princezná s dievčatami púšťať vence dolu potokom, ako to bolo zvykom. Čím dlhšie veniec pláva, tým dlhšie sa malo usmievať šťastie na mladuchu. Preto šli až hore na stráň. A tu, keď prechádzali popri pastierovej kolibe, zrazu ani čo by videli pred sebou kus zlatej zeme. Na ostredkoch stál klások pri klásku, všetky sa zlatovali a z každého trčali k nebu útržky snečných lúčov.

Princezná splasla rukami a bežala do koliby.

„Čie sú to klasy?“ volala. „Čie sú to klasy?“

„Moje,“ povedal pastier, vychádzajúc z koliby. „Ak vojdeš, ponúknem ťa aj chlebom.“

„Nemusí ani vchádzať, ja jej ho už nesiem,“ ozvala sa za jej chrbtom vedma.

„Starenka, veď ja ťa poznám. Ty si mi vravela o zlatých klasoch. Tak si ich naozaj našla?“

„Ja nie. Tento mládenec ich priniesol od slnka.“

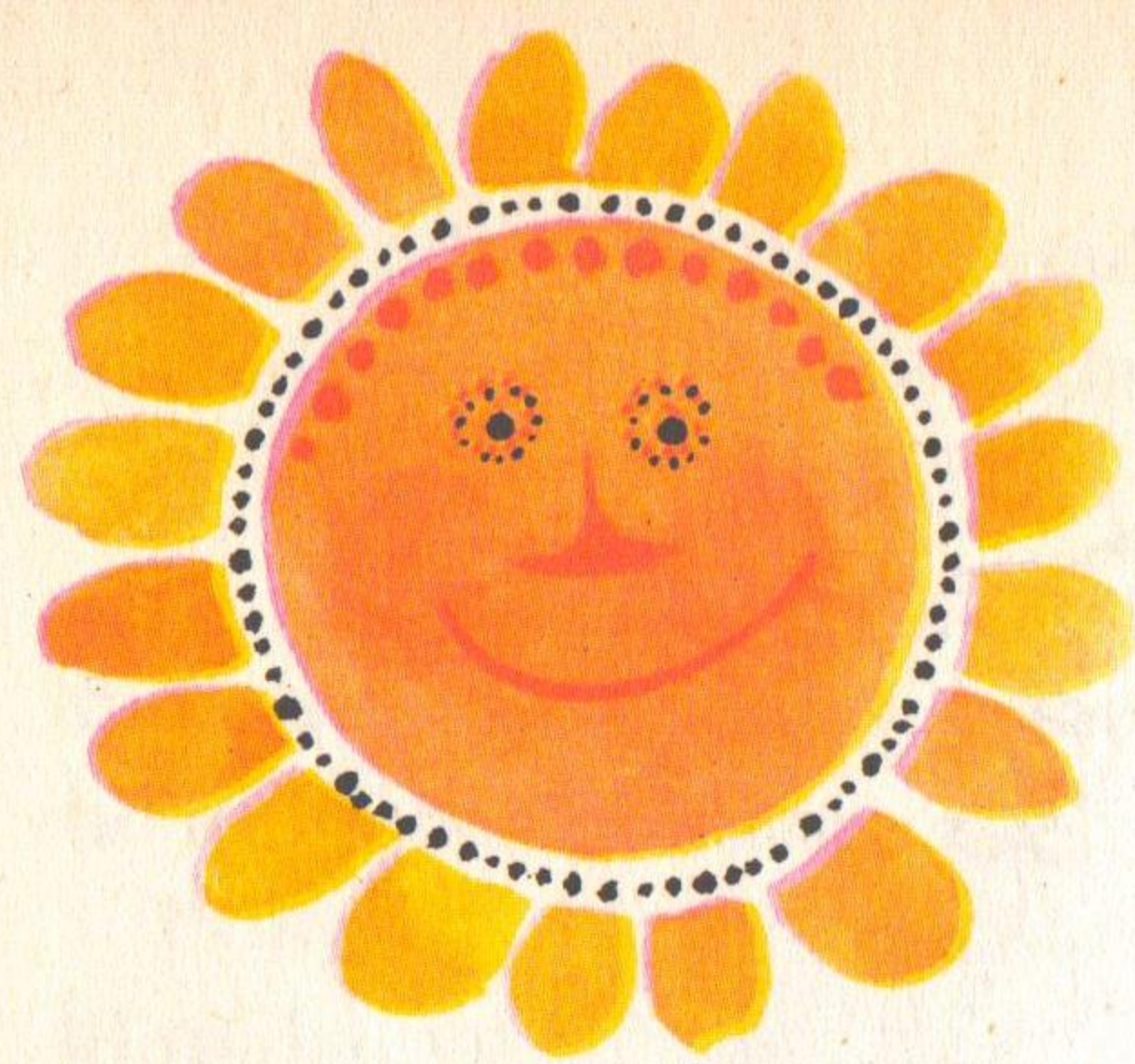
„A kde vzal princ klasy, čo mi priniesol?“

„Mne ich vzal, hneď pri bráne. No nevedel, že bez zrna sú klasy nanič, tak mi dovoľil, aby som si zrnko vyžmolil.“

„Oklamali ma,“ zamračila sa princezná. „Ale ešte nie je neskoro. Sľúbila som, že sa vydám za toho, kto mi donesie od slnka štyri zlaté klasy, a svoj sľub splním. Tu je moja ruka, mládenec. Vráť sa so mnou do zámku.“

„A budem sa môcť aj naďalej starať o obilie?“

„Budeš musieť,“ usmiala sa princezná, „pretože budeš vládrom tejto krajiny.“

Čarovné farbičky

HELENA TRUSKOVÁ

Andrea prišla do škôlky a deti sa začali vypytovať:

„Čo si dostala na narodeniny?“

Andrea vytiahla ligotavú červenú škatuľku a otvorila ju.

„Len farbičky?“ zvolala sklamane Evka.

„To nie sú obyčajné farbičky,“ povedala tajomne Andrea.

„A aké? Vari čarovné?“ zasmiala sa Evka.

„Čarovné,“ prikývla Andrea.

Deti začali prezerat červenú škatuľku. Pozerali ju zvonka, zdnuka, obracali zo všetkých strán. Vybrali farbičky a začali nimi kresliť. Ale nič zvláštne nevideli. Modrá farbička maľovala modro, červená červeno a fialová fialovo.

„Sú celkom obyčajné,“ vyhlásili sklamane deti a odišli od Andrey.

Toho dňa bolo škaredé počasie. Na oblohe sedela veľká čierna chmára a liala na zem dážď. Dážď čľapotal na ulici, bubnoval na obloky a s hrmostom utekal po odkvapových rúrach.

Deti začali vyberať hračky. Dlhو vyberali, preberali, nič sa im nepáčilo. Mysleli na to, ako by bolo dobre ísť na vychádzku alebo sa hrať na ihrisku. Pozerali na obloky, ale po skle neprestajne stekali potôčiky dažďovej vody.

Len Andrea nič nedbala, že vonku prší. Sadla si za stolík a rozložila svoje farbičky.

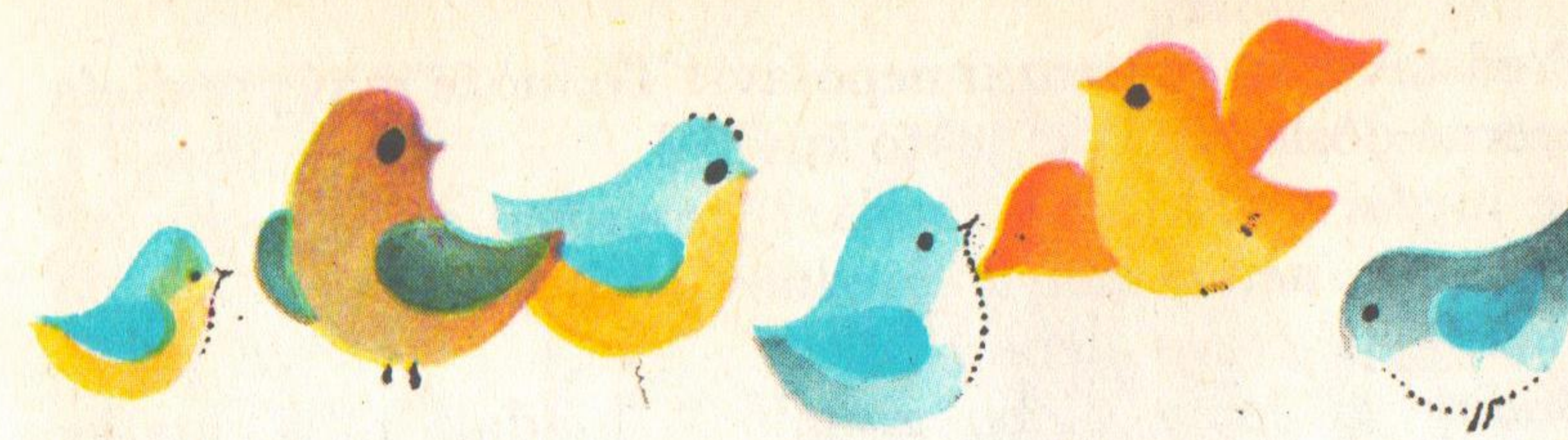
Búdky pre neboráčikov

PETER ŠEVČOVIČ

Sme deti veľkomesta, naša škola je najväčšia v jeho centre. Možno aj preto súdruh učiteľ Omachlík začal raz hodinu takto: „Žiaci! Každý má dnes v meste aspoň jednu strechu nad hlavou. Kto má auto, ten má dve. Kto aj garáž, tri. A kto k tomu všetkému ešte aj chatu, ten má strechy štyri.“

Trieda čušala očakávaním.

Až keď za oblokom začvirikal biedny vrabčiak, súdruh učiteľ sa strhol a pokračoval: „A čo také biedne vtáčiky? Čo napríklad sýkorky? Majú si kde hlávky skloniť, keď nastanú tuhé mrazy?“

„Nemajú!“ zahučala trieda.

„Postavia si azda panelák?“

„Nepostavia!“

„A kto nám, žiaci, očistuje životné prostredie od húseníc a hmyzu?“

„Sýkorky a ďalšie vtáčiky.“

„Nuž, kto im, neboráčikom, pomôže z tej psoty?“ významne si obzeral čušiacu triedu a sám si aj odpovedal: „Dobří, ohľaduplní, starostliví ľudia. A ktože sú ti vďační dobrodinci?“ vystrel ukazovák, aby vyvolával: „No? Čo myslíš, Hlavenka... Slobodová... Mariáši... Kto to vie?“ Chvíľu mlčal, a trieda tiež. Potom prudko pichol prstom do vzduchu: „No predsa vy, naši šiestaci! Vy ste nádej nášho vtáctva! A preto, za domácu úlohu, každý do týždňa vyrobíte aspoň jednu vtáčiu búdku. Otcovia vám isto vďačne poradia, ako na vec. Vtáčiky sa vám odvdčia utešeným spevom. A my urobíme výstavku žiackych ručných prác.“

„A kto búdku nebude mať, prosím?“ prihlásil sa Igor Sloboda, lebo doma už vyše roka podkladali knihy pod zlomenú nohu na gauči, keďže otec vie pracovať iba duchom.

„Dostane nedostatočnú. Ako v každom inom predmete za nesplnenú úlohu. Odkážte cteným rodičom, že je zbytočné chodiť ma uvrávať v tejto veci. Nepoľavím!“

Škola v strede mesta je síce stará, ale takmer všetci žiaci bývajú v krásnych nových bytoch, lebo staré domy sa v strede mesta rad-radom rúcajú. A v tých nových bytoch je toľko miesta, že ani otcovia obyčajne nevedia, kam uložiť albumy so známkami, nieto že by ešte rozmýšľali o domácich dielničkách.

„Ten človek nepoľaví!“ začali si rodičia s úctou šepkať o súdruhoví učiteľovi Omachlíkovi.

„Neviete, kde predávajú päťmilimetrovú preglejku?“ zaútočili mamky na pokladničky v samoobsluhách.

„Nevieme, v ktorom type samoobslúh, ale v type cé určite nie,“ odpovedali tety pokladničky.

„Neviete o dajakom jednoduchom pláne na vtáčiu búdku?“ prezvedali sa otcovia právnicki, úradníci, národohospodári aj programátori u otcov inžinierskych, zámočníckych, strojárskych, inštalatérskych a autoopravárskych. Ale ktoréže z nich sa v dobe ocele, skla, betónu, umelých hmôt a vedecko-technickej revolúcie zaoberá drevom?

„Jéj, čo Andrea namaľovala!“ zvolal o chvíľu Maťo.

„Slniečko!“ prekvapili sa deti. „A aké pekné!“

„Aj ja namaľujem také slniečko,“ povedal Miško. „Požičaj mi farbičku.“

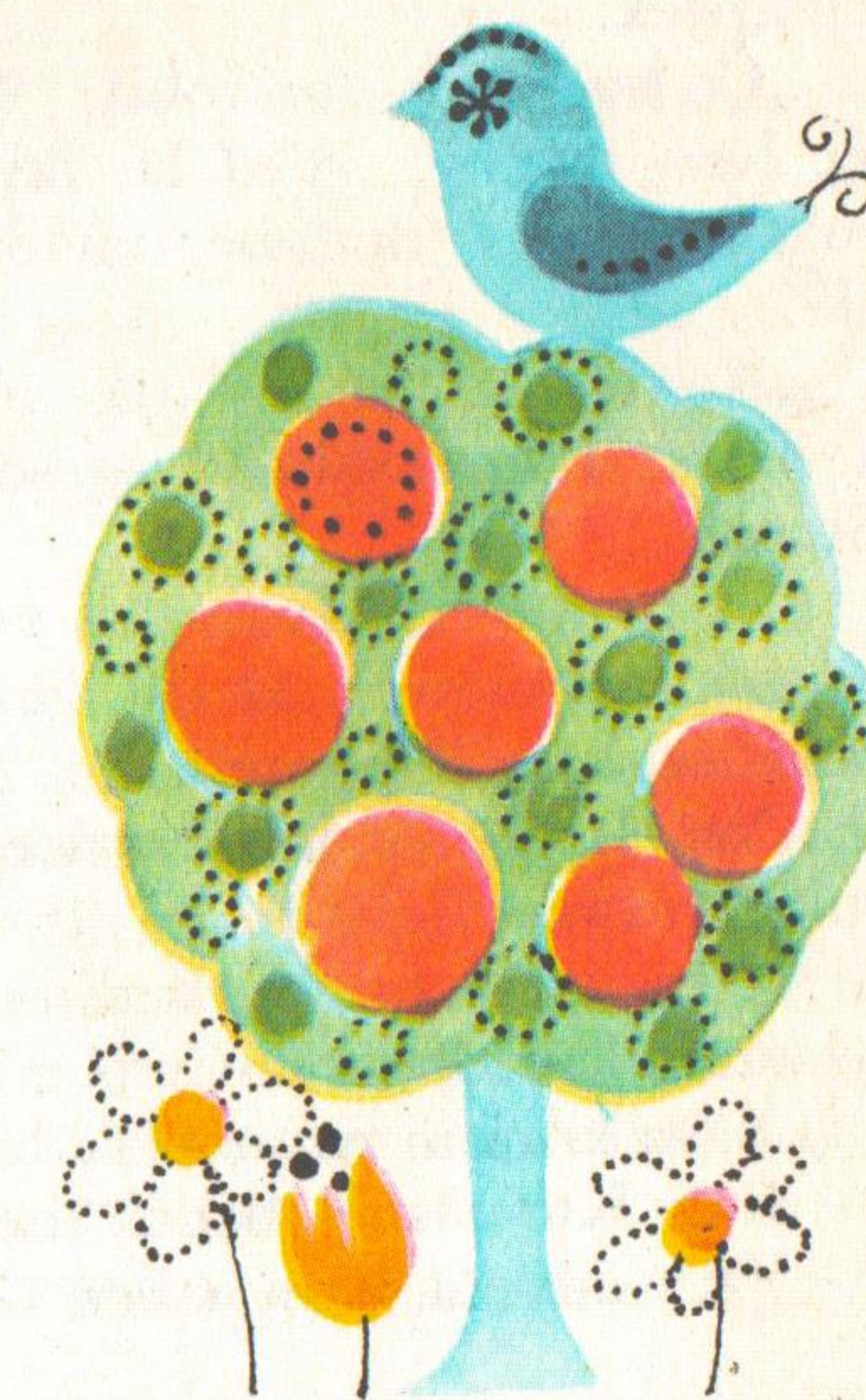
„A ja kvety!“

„Ja vtáčikov! Ja oblohu! A ja stromy!“ vykrikovali deti jedno cez druhé.

Andrea sa len usmievala a rozdávala farbičky.

Deti maľovali a maľovali. Tak sa rozveselili, že si začali aj spievať a celkom zabudli na zachmúrenú oblohu a studený, hustý dážď.

Chlapček zo žalúda

A. MAXIMOVOVÁ

Dávno, pradávnou vybral sa sedliak Stepan do lesa po drevo. Cesta i robota ho unavila, a tak si sadol pod košatý dub, aby si oddýchol.

„Čože si ty taký smutný, Stepan?“ prehovoril odrazu dub ľudským hlasom.

„Mám chalupu, capa, aj záhradku s tromi hriadkami. iba deti nemám,“ zanariekal Stepan.

„Nuž čo,“ povedal dub, „príd ku mne na jeseň. Nájdeš podo mnou mnoho žaludov, ale ty si vezmi len ten jediný, ktorý ešte nespadol.“

Keď prišla jeseň, vybral sa Stepan do hory. Zem pod dubom bola posiatá žaludmi, ale on si vzal iba ten, čo visel na vetvičke. Opatrne ho z nej odtrhol a priniesol domov. Doma ho žena nežne vzala do dlane a láskavo pohladila.

„Aký je hladučký, krásny! Akú má parádnou čiapočku!“

V tej chvíli sa žalud na jej dlani zamrvil. Prekvapená žena pozrela na muža.

„Stepan, veď sa z toho žalúda nič-čo driape!“

A naozaj. Keď zo žalúda sňali čiapočku a opatrne ho rozlúskli, ležal v ňom chlapček! Malinký, malulinký chlapček.

„Čo budeme s ním robiť?“ spýtala sa žena plačky. „Veď ho myš uchmatne, kohút dožobe, vietor unesie...“

„Nestrachuj sa ty nič, vyrastie z nášho Ivana šuhaj,“ utešoval ju Stepan.

Čas plynul a z Ivanuška vyrástol statný mládenec, ktorý každému pomôže, každého poteší.

„Náš Ivan má dobré srdce, zlaté ruky,“ vravia ľudia.

Až raz pribehol do dediny posol a oznámil strašnú zvesť:

„Našu krajinu napadol sedemhlavý drak. Kto nás oslobodí?“ bedákal.

„Ja,“ odvetil Ivan a bez váhania

„Predstavte si, že naozaj nepoľaví! To môže mať pre dieťa nedozerané dôsledky!“ kadekto kuvikal.

„Je medzi vami dajaký stolár?“ spytoval sa otec chirurg pacientov v nemocnici a prednostne by mu bol vyrezal žalúdok, slepé črevo alebo žlčník.

„Búdky sa lepia alebo zbíjajú?“ hľadali radu matky zamestnané u matiek domácich a naopak.

Matky učiteľky sa s nádejou obrátili na školníkov svojich škôl: „Nezvyšili vám dajaké vtáčie búdky z minulých rokov?“

„Predali sme!“ odvetili smutní školníci. „Kto prvší príde, prvší aj má. Ale dobrú vôľu by sme mali!“

„Zarobíte!“

„Tak jest!“ Zamysleli sa školníci, kde vziať zvyšný materiál.

Klince a glej mali školské.

Spred predajní ovocia a zeleniny vyparovali sa cez noc hĺby prázdnych debničiek.

Zo starých skríň v pivniciach nachádzali majitelia odrazu len kostry.

V predajni domácich potrieb objavil sa pútač: **VTÁČIE BÚDKY NEMÁME — ODPORUČAME KLIETKY!**

Dievčatá chodili ufnukané, s pofačovanými rukami.

Zakaždým, keď mal súdruh učiteľ Omachlík cestu okolo triedy, vopchal do nej hlavu a ubezpečil žiactvo: „Nepoľavím!“

Stružlikali po večeroch dievčatá aj chlapci, stružlikali otcovia, a ak boli práve na služobných cestách, tak mamky, babky, strýkovia, príbuzní blízki aj vzdialení, pokrvní aj nepokrvní, susedia i známi.

Vo Večerníku zjavil sa veľký inzerát: „Súrne kúpim vtáčiu búdku, súcu pre dievča. Zn.: Domáca úloha.“

Ako mesiačik zažiaril súdruh učiteľ Omachlík, keď sa mu kabinet zapratal vtáčimi búdkami. Bolo ich viac než žiakov, lebo tí, čo mali usilovných rodičov, priniesli aj tri-štyri.

Výstava bola vo vestibule školy, každý sa nadchýnal žiackou zručnosťou, rodičia zamestnaní v televízii prišli filmovať a rodičia zamestnaní v rozhlase sa vypytovali s mikrofónom v ruke: „A kam tie búdky rozvešiate, keď v meste húfne rúbu stromy?“

„To nič,“ usmial sa za všetkých súdruh učiteľ: „Na jar vysadíme nové.“

Aj žiaci sa uškŕnali, lebo triedni detektívi už dávno zistili, že tri štvrtiny búdok boli zakúpené, požičané alebo inak získané, dva kusy potiahnuté z lesoparku, na výrobe zvyšných sa významne zúčastnili dospelí a len jedna jediná vznikla naozaj vlastnoručne. Bez cudzej pomoci vyrobil ju Fero Rusko a jediný aj dostal iba dostatočnú.

„Tvoja chyba!“ kadekto sa mu vysmieval: „Máš mať múdrejších rodičov!“

Čo mal robiť, než zaprisahať sa, že samostatne ani on už nikdy nič neurobí.

Povráva sa, že v rámci prác s plechom bude za domácu úlohu koruhva na komín!

Juj, ale sa tešíme!

zobral kyjak a rozlúčil sa s otcom, matkou.

„Akože, veď nemáš koňa, a berieš sa na kraj sveta,“ bedákala matka.

Ivan však aj tak šiel. Ako tak kráča cestami-necestami a teší sa zo slnečných lúčov, zrazu veľký drak zastrie slnko.

„Na kolená!“ zvriskne obluda.

Ivan stojí ako skala, ani sa nepohne. Drak letí priamo k nemu a reve: „A teraz uvidíš, ako ťa rozdrvim!“

Ale Ivan sa rozoženie kyjakom — a drak akoby dve hlavy nikdy nemal! Ostatné naňho zlostne zazerajú a cez zuby syčia:

„Odkiaľ si sa tu vzal? Už som prešiel veľa miest, a všade sa mi pokorili.“

„Mňa zrodila moja zem,“ odvetil Ivan.

Och, ako sa len drak rozzúrnil! Vietor zosilnel, rieka sa z brehov vylievala. Ivan padol, drak ho už-už mal v pazúroch, ale Ivan sa predsa len zviechal, rozohnal sa kyjakom — a je po ďalších štyroch hlavách! Ešte jedna trčí, posledná.

„Strať sa!“ zvriskol drak. Ale Ivan sa posledný raz rozmáchol a — bolo po drakovi.

Potom sa Ivan vrátil k rodičom, oženil sa s krásnou dievčinou, ktorá tak dobre varila, že si všetci po jedle prsty oblizovali.

Mali spolu dvanásť synov, a ich synovia mali tiež po dvanásť synov. A ani jedného z nich nikto nikdy nezrazil na kolená.

Prel. JANA BALTAZÁROVIČOVÁ

Opaľovanie v daždi

V istý letný večer všetko, čo malo v mestečku zrak a sluch, zásadlo k televízoru. Vysielali Kritický objektív o znečisťovaní rieky.

Pehavé exempláre sedeli u ochranára Plačka. Tým sa predišlo zvedavým otázkam rodičov, ktoré Filozof nemal rád. Pre učeného žiaka IV. B malo byť všetko jasné: Nábytkárske závody musia okamžite prestať vylievať odpad do slepého ramena Váhu!

„To nebude jednoduché,“ škrabal sa za uchom ujo Krížik. Keď sa od suseda Plačka dozvedel, že prídu na návštevu štyri príčiny televízneho programu, neodolal zvedavosti spoznať všetky svoje mátohy. „Čo budú teraz hovoriť, neviem,“ pokračoval. „No jedno viem naisto: Zajtra vypustím odpad z filtračky, akoby sa nič nehovorilo.“

Pôžitok z programu vyprchal ako vôňa slabšej kolínskej. Na obrazovke rozprával súdruh ochrannca prírody Plaček, kamera snímala Filozofa i odvážneho afrického leva. Päťpehú a Katu Ratíkovú-Kataratatu bolo vidieť v pozadí. 5PH škormútene postávala nad kôpkou udusených rýb. Možno aj nariekala. Odvážne dievča má citlivé srdce.

Potom rozprával riaditeľ Nábytkárskych závodov, ale tak zdĺhavo, že aj Filozof, ktorý dokázal počúvať najnemožnejšie učnosti, neskrývane zíval. Zato ochranár s ujom Krížikom pozorne načúvali.

„Veď som vravel, že to nie je iba našou vinou,“ uspokojil sa ujo Krížik. „Už tri mesiace čakáme na montérov, ktorí majú zriadiť nové filtrácie zariadenie. Pokým neprídu...“

„Kŕčenie pliec nám nepomôže,“ mienil ochranár Plaček. „Ryby i vegetácia naďalej hynú. Sedem poriadnych hrmených! Kto s tým má pohnúť, keď ani televízia nič nezmôže?“

„Možno ujo Krížik,“ povedala 5PH.

„Akože...?“ začudoval sa starký.

„Prestaňte vypúšťať odpad a basta!“

Ujo Krížik sa smutne uškrnul: „A nechceš mi

poradiť, aby som dáakym dynamitom vyhodil fabriku do povetria?“

„Tú nie,“ vážne povedala 5PH Andrea.

Filozof otvoril ústa.

„Konečne som prišiel na najsprávnejší nápad. Ujo, chcete, aby sme všetci, to znamená — pehavé exempláre — ochoreli ako nedávno Peťo stolár?“

„Namojdušu nie!“ zariekal sa ujo Krížik. „Čo ma máš za potvoru v ľudskej koži?“

Filozof vzápätí s úlavou vyhlásil:

„Všetko je v poriadku. Z rúry už ani kvapka!“

Na druhý deň popoludní stáli pri oceľovej rúre, z ktorej o takomto čase vyteká hnedá a páchnúca tekutina, traja členovia PHVE: 5PH, lev a Filozof. K pocitu pohody z kúpania a slnenia chýbali iba teplá voda a slnko. Zo sivej oblohy husto mrholilo a od nazelenalej vody nepríjemne chladilo. Napriek tomu všetci boli v plavkách.

„Aspoň pulóver by som si mohla navliecť,“ prosíkala 5PH.

„Nie,“ protestoval Peťo. „To by nebolo podľa pravidiel. Vari sa kúpeš a opaľuješ v pulóvri?“

„A čo keď ujo predsa len vypustí špinu?“

„Vlezieme do vody a ty ochorieš ako ja a budeš dostávať injekcie,“ pomstivo sa uškieral odvážny africký lev. Nezabúdaj na trpkú urážku, keď

v očiach členiek PHVE bol — smradúchom. 5PH sa striasla, ale odovzdane sa podvolila. Po prejave toľkej odvahy zmätko i tvrdé srdce kráľa džungle. Podal jej pulóver. „Keby niečo, ty si omočíš iba nohy,“ povedal mäkko a po vďačnom pohľade mu začalo byť dobre.

Filozof podľa zvyku starodávnych mudrcov mlčal a venoval sa pozorovaniu okolia. Zašepkal:

„Pripraviť sa, pozor, teraz!“

K slepému ramenu sa blížila početná skupina osôb. Čo sa prihodilo?

Pred polhodinou vošiel do kancelárie riaditeľa Nábytkárskych závodov ujo Krížik. Spreádzala ho Kataratata.

„Nemôžem vypustiť odpad, súdruh riaditeľ,“ vyhlásil ujo.

Riaditeľ zdvihol obočie. „Nešťastný odpad! A prečo nemôžete?“

„Ppterseddddnabrírrí,“ drmolila Kataratata. Musela to zopakovať po ľudsky: „Pretože sedíme pri rúre a opaľujeme sa. Ak z nej začne vytekať špina, začneme sa kúpať. Chápete?“

Riaditeľ pozrel do daždivého dňa.

„Čo to tu drmolíš za nezmysly, dievčisko? A vy, súdruh Krížik, konajte si pracovnú povinnosť!“

„Ani keď ma rozrežete!“ pevne povedal ujo Krížik. „Z odpadu môžu deti kožnoochorieť, večera o tom rozprávali v televízii.“

Riaditeľ pochopil, že na tomto mieste, teda za stolom, nič nevyrieši. Vybral sa na miesto činu. S pomocníkom — súdruhom predsedom.

A na mieste činu ustrnuli. Od hnevu i od údivu. Pri rúre postávali dvaja pehaví chlapi a jedno dievča, nepehavé, iba s piatimi pehami na nosíku — 5PH. V plavkách.

„Čo robíte?“ čudoval sa riaditeľ, zatiaľ čo mu predseda v montérkach šepkal, že na vlastné oči vidí delegáciu nemých rýb a brigádu dobrého činu. O odosielaťoch balíkov radšej nešepkal.

Filozof zazíval a utieral si vymyslený pot.

„Opaľujeme sa, prosím.“

Riaditeľ sa usmial. Bol to veľmi falošný úsmev, akému by neveril ani dôverčivý prvák, nie pýcha učnosti IV. B. Utieral si naozajstný pot a dažďom

premoknuté čelo. „Pripeká, pripeká, čo? A inde by ste nešli?“

Odvážny africký lev vrčal:

„Inde je tieň.“

„Deti, ja chápem, o čo vám ide,“ povedal predseda v montérkach. „Dnes nám telefonovali montéri, že na budúci mesiac prídu zriadiť novú filtračku. Poberte sa domov, ináč prechladnete!“

„Nepôjdeme!“ jednohlasne vyhlásili PHVE. „Nepôjdeme, kým nesľúbite, že už nevyležete do Váhu ani jedinú kvapku! I keby sme tu mali zostať do rána, a celý deň, a celý týždeň!“

Pri slepom ramene to vyzeralo ako na orientálnom trhu. Riaditeľ sľuboval zavolať ZNB, predseda strašil angínou, ujo Krížik sa zaveroval, že kým môžu detiská vliezť do vody, nevypustí do rieky ani kvapku, a PHVE ziapali: Budú tu do rána, celý deň, celý týždeň!

Napokon votrelci zatrubili na ústup.

„Obleč sa aspoň ty!“ prikázal Filozof Päťpehej, načisto zmodralej. S Peťom a Ratatou nemali ďaleko do stuhnutia na cencúl. Ale keby sa čo robilo — nepovolila.

Deň sa skláňal k večeru a pršalo čoraz hustejšie. Na brehu drkotali PHVE: Nepopustiť, nepopustiť, nepopustiť!

Zrazu Filozof zdvihol hlavu. Drgľuje ho už horúčka? A či sa mu všetko iba mari? Šero preťali reflektory auta, potom ďalšieho a ďalšieho. K oceľovej rúre sa blížili vysoké, neskutočne vysoké temné postavy. Ako z nesmiernej diaľky počul otcov hlas, spoznal i hlas Katinej mamy i riaditeľovo frľanie:

„Nech to čert vezme, ešte v noci odcestujem za montérmi... a keby som ich mal na kolenách prosiť...“

No nepočul pokračovanie:

„Ale mi dali títo loptoši pehaví! Tí by si zaslúžili, súdružka!“

A súdružka učiteľka IV. triedy, ktorú tam priviezol znepokojený predseda v montérkach, povedala ticho:

„Sú to ukrutní loptoši... A... a naozaj si niečo zaslúžia.“

(Dokončenie v budúcom čísle.)

ILUSTRUJE JOZEF CESNAK

Knížka, ktorá Ťa poteší

Určite ste už prečítali niekoľko kníh o vojne, Slovenskom národnom povstaní a o oslobodení našej vlasti Sovietskou armádou. Ak ste však zatúžili po knihe, ktorá by predstavovala vojnové udalosti očami mladých Bratislavčanov, museli Vás v knižnici alebo v kníhkupectve sklamať. Takej knihy doposiaľ nebolo. Až teraz. Napísal ju Peter Ševčovič a dal jej názov *Tretinový chlap*.

Vám je veru ťažko predstaviť si, ako to vyzeralo, keď počas vyučovania siréna oznámila poplach a žiaci museli bežať do krytu. Ale hrdina tejto knižky, štvrták Paľo Bočka, a jeho kamaráti zažili podobné situácie veľa ráz. V školskej pivnici museli čušať, modliť sa a počúvať nezmyselné reči o boľševickom nebezpečenstve. Ale komu sa nechcelo počúvať, jednoducho vypol sluch a premýšľal. Lebo premýšľať bolo o čom.

Čo všetko Paľo koncom vojny v Bratislave

Linoryt
Elena Kurucová,
Kežmarok

videl! Býval v činžaku na námestí a z jeho okien zazrel všeličo zaujímavé. Nemci prebudovali mesto na pevnosť, na nárožiach rozostavovali kanóny, z vybraných domov robili oporné body. Ale Paľo sa aj do ulíc odvážil. Tak ako ostatní, aj on si zvykol na nálety a na zvuk približujúcej sa delostreľby. Počúval pred obchodmi, a keďže mal dobré uši, vypočul si mnoho šepkaných tajomstiev. Dozvedel sa, že Nemci vojnu celkom iste prehrajú, že Rusi Bratislavu dobjú veľmi rýchlo. A keď o tom hovoril s otcom, ten mu to veru nevyvracal. Rozprával sa so synom otvorene, bez tajnostkárenia, lebo vravel, že Paľo je už tretinový chlap. Otec bol totiž toho názoru, že chlap je chlapom až vtedy, keď má tridsať rokov. A ak má Paľo desať — potom je tretinovým chlapom.

Veru, všeličo Paľo počul, všeličo videl. Ale veľkonočnú šibačku a oblievačku prežil už v pivnici, kam sa uchýlili všetci obyvatelia domu. Aj tu sa dalo počuť mnoho zaujímavého. Ale aj vidieť, ak sa človek odvážil vyzrieť z brány. Nemci utekali, viacerí vymieňali konzervy a čokoládu za civilné šatstvo. A keď do ulíc vkročili Rusi, bolo mesto ešte zaujímavejšie. Paľovi sa podarilo dostať sa do Petržalky, poobzerať sa medzi utáborenými sovietskymi vojakmi a nájsť si medzi nimi kamaráta. Mohol sa mu zdôveriť aj s veľkým tajomstvom, ktoré sa zatiaľ neopovážal pred nikým vyjaviť... A keď sa znova otvorila škola, mal veru o čom rozprávať. Ale aj jeho spolužiaci mali plné vrecká zážitkov.

Milí čitatelia! Počas celého roka sme sa stretávali na tejto strane, aby sme si porozprávali o nových knihách. V budúcom čísle Slniečka sa načas rozlúčime. Sme veľmi zvedaví, či ste knihy, o ktorých sme písali, čítali. Napíšte nám! Napíšte nám, či sa Vám tieto knihy páčili, prečo, a o čom by ste chceli v budúcnosti čítať. Najzaujímavejšie listy zaradíme do zberovania a výhercov odmeníme peknými knihami a darčekom z vydavateľstva Mladé letá. Ich mená uverejníme v októbrovom čísle Slniečka a možno uverejníme aj úryvky z najzaujímavejších listov.

S. K.

Sloboda

*Prišli zavčäs rána,
rosa ešte bola,
s úsmevom nám mával
milý vojak Kola*

*Slobodu nám niesol,
ktorú chránil v boji,
a teraz na tanku
radostne si stojí.*

*Všima si nás všetkých,
pozdrav jeho letí
do náručí matiek,
ktoré držia deti.*

Dagmar Slamková,
Trnava

Slniečko

Mesačník pre deti. Vydávajú Mladé letá, slovenské vydavateľstvo kníh pre mládež. Adresa redakcie: 801 00 Bratislava, Klincová 35/a. Telefón 681-58. Šéfredaktor Ján Turan, výtvarno-technický redaktor Ondrej Máriássy. Tlačia Polygrafické závody, n. p., Bratislava-Krasňany. Rozširuje PNS. Informácie o predplatnom a objednávky prijíma každá pošta o doručovateľ. Objednávky do zahraničia vybavuje PNS — Ústredná expedícia a dovoz tlače, 884 19 Bratislava, Gottwaldovo nám. 48/VII. Vychádza každý mesiac okrem júla a augusta. Cena výtlačku 3 Kčs, ročné predplatné 30 Kčs. Neobjednané rukopisy redakcia nevracia.

Bola mačka

*Bola mačka aj so psom,
stavali si spolu dom.
Ale mačka spanilá
nožičku si zranila.*

*Psíček volá o pomoc,
mačička už nemá moc.
Ale ľudia dobrí sú,
mačičke vždy pomôžu.*

*Dostavali nový dom
a teraz už budú v ňom.
Urobili hostinu,
zavolali rodinu.*

*A potom sa veselili,
až pokým sa nepobili.
Do videnia, rodina,
skončila sa hostina.*

Zuzka Strýčková,
Košúty

Kresba Andrea Čepčeka.
Piešťany

Dve kresby
Perla Nagyová,
Bratislava

JOSKO MNÁVICKI ŽIVÉ May

Društvo má svoje sídlo, ako prasa
všade. Vopchajú, napak do labyka, a us im keje, vod
a ja musím, ľahať, ^{voda} posudne.

Društvo má kone sú ~~hlavne na do~~
abí rme ~~šeci~~ ^{šeci} ~~videli~~
videli, ako takí krovň vierať.

U nás v družbe majú naukašku aš škiri. (4) koma
všeli si myslja, že súd, nabra im. a komye je, tak, ľad
patry masy škole. lenke, ~~šeci~~ ^{šeci} ľelam sa kobaška
visvetlye.

JOSKO MNÁVICKI ŽIVÉ